

BAJAI HONPOLGÁR

Független város- és környezetvédő lap

1991. június

II. évfolyam 6. szám

Ára: 18,40 Ft

AZ ÁRTÉR ÉS A HALÁSZAT

Lapunk előző számában, a Nyéki Holt-duna című írásában Kalocsa Béla, s korábban az ártérről írva magam is érintetem az ártéri halászatot. Hivatkoztunk halászok emlékeire, régi írásokra. Hogy a hajdani halbőség ennek következménye volt, az nem valami utólagos belemagyarázás, a múlt megszépítése, hanem tudományosan is igazolható valóság.

A budapesti Sporthorgászok Egyesületének 1. számú kiadványa 1934-ben jelent meg, s elsőként G. Antipa tanulmányát közölte. A szerző a világ legelső ichtológusainak egyike volt, a bukaresti természettudományi múzeum az ő nevét viseli, előcsarnokában őrzik a hamvait tartalmazó urnát is. Egyik alapvető munkája a romániai halászatról szól. Az em-

folytatás a 2. oldalon

folytatás az 1. oldalról

lített kis füzet címe: Az Alduna haltermelésének biológiai alapja és mechanizmusa. Amit a Duna romániai szakaszáról mond, az a mi számunkra is tanulságos. "Összehasonlítva az európai nagyobb folyók mai halászati eredményeit a régebbi időkével, azt kell megállapítanunk, hogy azok halállománya messze mögötte marad a réginek. Vajon mi lehet ennek az oka? Válaszul rendszeren a következőket kapjuk: a túlságba vitt halászat, a hajójáratok sűrűsödése, vízszennyeződés stb." "...a nagy folyók haltermelésének a mechanizmusára vonatkozó uralkodó nézet alapján téves... Az előző évszázadban véghez vitt folyamszabályozások irányítóit is ez a nézet vezette félre, akik, mivel figyelmen kívül hagyták az árterületnek a haltermelés szempontjából való annyira fontos szerepét, be kellett állani a mai szomorú állapotoknak." Az Alduna nagy előnye, hogy ott és akkor a műszaki beavatkozások kis száma még nem változtatta meg a folyamrendszer természetes szervezetét.

Megállapításait az alábbiakban összegezhetjük:

1. A vízterület különböző részekből áll, melyek nagyon elütnek egymástól. A mi szempontunkból említésre méltó a meder, az ártér időszakos és állandó tavai, a csatornák (fokok) és maga az ártér. Ez így együtt egy természetes és nagyon jól racionált halgazdaság.

2. A haltermelés legfőbb előmozdítója a zöldár, mely általában az ivási időben érkezik. Az áradás:

- megnöveli a termelési területet,
- felfrissíti a vizet, savtalanítja a tavak és árterületek talaját,
- oxigént hoz és fokozza a talaj ter-

mőerejét azzal, hogy finom iszappal megtrágyázza,

— megakadályozza a káros gyomnövények elszaporodását,

— víz alá juttatja az árterület magasabb részeit is, így kiváló ívóhelyeket biztosít,

— javítja a biológiai viszonyokat, életre hívja a talajban élő csírákat, s áradás után a mederbe sodorja azokat, így lehetővé válik, hogy ott sokkal több hal élhessen,

— összeköttetést létesít az egyes vízfeleségek közt, elősegítve a halak vándorlását,

— a tavak sós vizét kiédesíti, lehetővé téve a halak itteni életét.

Állításait számadatokkal igazolja, s levonja a következtetést is, hogy a haltermelés nagysága egyenes arányban áll az áradás magasságával és tartamával.

Érzékletesen ismerteti ennek a természetes halgazdaságnak a mechanizmusát is. Az áradással hatalmas, összefüggő vízterület jön létre. A frissen elöntött, még szárazföldi füvekkel benőtt területek eszményi ívóhelyek a ponty számára. Bő táplálékot talál a fejlettebb ivadék is. A mélyebb helyeken a két- és háromnyaras ivadékhal fejlődik.

Amikor elindul az apadás, a nagyobb halak a csatornákon át az időleges, majd az állandó tavakba vándorolnak, az ivadék lassabban követi őket. Ha azután hirtelenül nagy apadás áll be, akkor a fiatalok az állandó tavakba húzódnak be, és itt maradnak a nekik nagyon megfelelő körülmények között, míg az öregek, melyek a tavakban úgy meghíztak, mint a legjobb hízlalóban, nagy rajokban megkezdtek visszavonulásukat a csatornákon át a Duna mély vizei felé. Ha rekeszekkel

találják szembe magukat, nagy ívben átugorják, de ki is dönthetik. Az egyidősek mindig együtt vonulnak. Ha az akadályokon semmiképpen sem tudnak átjutni, visszafordulnak és a tavakba húzódnak, ezek mélyén telelnek át, s tavasszal kezdődik minden előről. Megfigyelték, hogy a vonulásnál elől jönnek a nagy harcsák követik őket az 5 kg-on felüli pontyok, de szórványosan előttük járnak az ónos jászok. Aztán ismét jönnek sorjában mindig az egyidős, fiatalabb pontyok, majd a süllő, a jász, az évakeszeg, paduc és egyéb kisebb csapatok.

Íme, a bevezetőben emlegetett emlékek természettudományos magyarázata.

Antipa tanácsot is ad: a jövő feladata, hogy e természetes termelőerő fenntartása és növelése érdekében a természet által megteremtett egyensúlyt ne bontsuk meg, a technikai munkálatok az árterületet a halászat részére továbbra is megőrizzék. Ez csak úgy érhető el, ha az árterület mélyebben fekvő részeit tervszerűen tavak rendszerévé alakítjuk át, s ott felváltva természetes halgazdaságot és mezőgazdasági termelést valósítunk meg. Ennek előfeltétele a vízterület tökéletes ismerete, és lehetővé tétele annak, hogy a vizet tetszés szerint fel lehessen használni a tavak táplálására, de bármikor le is lehessen vezetni, ha a halgazdaság érdekei úgy kívánják.

Tanulmányát így fejezi be: "Szeretném hinni, hogy fejtegetéseim egyesek részére támpontul fognak szolgálni más folyók viszonyainak megítélésében és azok érdekeinek megvédésében, szemben helytelen intézkedésekkel és beavatkozásokkal."

Bár úgy lett volna!

SE

"A fordulat éve történelmi adottságból jött létre"

állítják a bolsevik ideológusok. Az 1945. évi választás után a magyar nemzet a népakaratot tükröző kormányzást kívánta életrekelteni. Boldog volt, mert azt hitte, hogy az eddigi balsors és a sok belső viszály után elérkezett az az idő, amiért érdemes élni.

Sajnos, hamarosan az örömet keserűség váltotta fel, mert megérkezett Rákosi Mátyás, garnitúrájával együtt, és azonnal hozzálátott az egyedüli hatalom átvételének megszervezéséhez, melyben erős támogatást kapott a Szövetséges Ellenőrző Bizottság képviselőitől, Vorosilov marsalltól, majd Szviridov altábornagytól, akikkel együtt ültették át a sztálini diktatúra modelljét a magyar viszonyokra. Ebben a diktatúrában — melyet előszeregettel és következetesen szocializmusnak neveztek — közhatalommá szerveződött a Párt és megalapozta a munkakollektív társadalmának feltételeit, amelynek beteljesülése jelentette 1948-ban a "fordulat évét", mely a Párt ideológusai szerint "történelmi adottságból jött létre".

Engedtessék meg, hogy ezen "történelmi adottságokat" kis csokorba összegyűjtve nagyon vázlatosan közreadjam.

Az 1146/1945 M.E. sz. rendelet életre keltette az "IGAZOLÓ BIZOTTSÁG"-okat, melyek hivatottak voltak — az ország valamennyi dolgozóját egy politikai szűrőn keresztülpasszírozva — a fennakadt életvitelét teljesen tönkretenni. A kisclejtezettek kezébe adták a sarlót és kalapácsot, hogy legyen továbbra is megfelelő munkaeszközük, mellyel a jövőben megkereshetik mindennapi kenyerüket.

Baján három igazoló bizottság működött és rendkívül precíz munkát végeztek. Erre utal az egyetlen napon — 1945 július 10-én — hozott elmarasztaló ítéletük is.

Íme a bizonyítványuk:

I. sz. Igazoló Bizottság

Dr.Szabolcs Nándor tanácsnok: megfeddés és az előléptetésből 1 évre kizárva — *Liel István áll.igazgató:* állásvesztés — *Kiss Lajos:* államépítészeti tisztviselő: állásvesztés — *Bándi Gábor államrendőr:* állásvesztés és Népiügyszétséghez való áttétel — *Dr.Sóti Péter árvaszéki elnök:* vezető állásra alkalmatlan — *Csihás János forg.adóhiv.tisztviselő:* megfeddés — *Dr.Gál Lajos megyei tiszti főügyész:* állásvesztés és ügyvédi gyakorlattól 2 évre felfüggesztve — *Tihanyi János irodatiszt:* nyugdíjazás — *Zsuffa János vármegyei irodasegéd-tiszt:* előléptésből 2 évre kizárva — *Tóth Erzsébet egészségügyi védőnő:* megfeddés — *Garami János tűzoltó segédfelügyelő:* vezető állásra alkalmatlan — *Szabó Lajos tűzmester:* vezető állásra alkalmatlan — *Udvardi Árpádné közüzemi tisztviselőnő:* állásvesztés — *Pummer Jenő tűzoltó:* állásvesztés — *Borsodi János tűzoltó:* vezető állásra alkalmatlan — *Pajor Gyula vármegyei tisztviselő:* vezető állásra alkalmatlan, előléptésből 5 évre kizárva — *Dudás Ádám NOSZTRA tisztviselő:* állásvesztés

II. sz. Igazoló Bizottság

Mármárosi Gyula vízmester: állásvesztés

— *Khett Gyula pályamunkás:* állásvesztés — *Török Margit MÁV kezelőnő:* állásvesztés — *Suba István MÁV főintéző:* állásvesztés — *Ignác Antal MÁV főtiszt:* állásvesztés — *Maróti Józsefné postatisztviselő:* állásvesztés — *Bacsfai Gyula állammérnök:* állásvesztés — *Bodnár Károly MÁV főintéző:* állásvesztés — *Török László rendőrtanácsos:* nyugdíjazás — *Illyés Gábor ügyészi díjnok:* előléptésből 3 évre kizárva — *Dr.Kecskés Kálmán szolgabíró:* állásvesztés — *Chobodiczky Lajos tanítóképző int. igazgató:* vezető állásra alkalmatlan

III. sz. Igazoló Bizottság

Bieber János református tanító, Érsekszanád: vezető állásra alkalmatlan és előléptésből 5 évre kizárva — *Dr.Székely István főjegyző, Hercegszántó:* állásvesztés — *Borbás János üzemi altiszt, Hercegszántó:* előléptésből 2 évre kizárva — *Kormányos József MÁV segéd-tiszt, Mátéháza-pusztá:* állásvesztés — *Sághegyi István MÁV altiszt:* előléptésből 5 évre kizárva — *Csongrádi István irodatiszt, Nagybaracska:* előléptésből 4 évre kizárva.

Baján a Méntelepen működött egy internálótábor és a bíróság épületében a

börtön. A negyvenes évek második felében mind a két intézményben kifüggeszthették a táblát: "megtelt". Hogy kikkel? Pár esetet a teljességre törekvés igénye nélkül felsorolok.

Dr.Györfi István ügyvéd. Kétszer is üdült a méntelepen. Hogy miért? Ki tudja? A család szerint "csak". *Bajsay Ernő* börtönben pihente ki sok évi fáradságos munkáját. Miért? A párt határozata szerint "a nép érdeke így kívánta".

A Gazdasági Rendőrség szorgos munkája is "gyümölcsöző" volt. Istenem, de sokan lettek a Budapesti Gazdasági Rendőrség áldozatai. Voltak, akiknél "hordóban", másoknál "elásva" találtak pár kiló gabonát vagy egyéb terméket, amiért hópokra, évekre szólt a beutaló a börtönbe vagy internálótáborba. Voltak, akik azért jutottak e helyekre, mert náluk nem találtak semmit. Ilyenkor a beutaló indoklása: "pókhálós a padlás, tehát nem készült fel eléggé az új gabona fogadására". A falusiak ezeket az eseteket nevezték a "padlás lesöprésének".

Dr.Meződy Jakabot a kórház belosztályának főorvosát például azért tartóztatták le, mert lakásán pár kiló cukrot talál-

folytatás a 3. oldalról

tak. A szegedi Megyei Bíróság a B.IV. 5333/1950 sz. ítéletével — hivatkozva az 1946 évi VII. t.c. 4 paragrafus 1 bek. — bűnösnek mondta ki “valótlan híresztelések” vétségében és ezért 1 év 6 hónapi börtönre és 3 év hivatali és politikai jogvesztésre ítélte. Ezt az ítéletet a Legfelsőbb Bíróság Dr.Jankó tanácsa megváltoztatta és a vádlott cselekményét a 8800/1946 M.E. sz. r. 8 paragrafus 1 bek.-be ütköző “tiltott mértékben való termékbeszerzés” büntetéként minősítette, ezért összbüntetésként 1 év 6 hónap börtönre, 10 év hivatalvesztésre, valamint 1/4 rész vagyonekobzásra és 1000 Ft pénzbüntetésre ítélte.

Ide kívánczik *Víszmeg János* a bácsborsódi Kisgazda Párt elnökének esete is. Levágott egy bárányt, amiért 6 hónap börtönt kapott. Büntetésének utolsó napján temették feleségét, oda sem engedték el. A temetés után mindenétől megfosztva kitiltották falujából és Jánoshalmán napszámosként kereste meg mindennapi betevő falatját.

A már említett Gazdasági Rendőrség gabonarejtegetés címén letartóztatta Dávodon: *Esztergomi Györgyöt, Teszarik Józsefet, Kordé Ferencet*. Mélykúton: *Novák Istvánnét, Mikó Istvánnét, Mikó Istvánt, Matus Ferencet, Raffai Istvánt*. Hercegszántóról *Varga Jánost*, Csátaljáról *Turi Istvánt* és még nagyon sokakat a többi községekből is.

A Béke tér sarkán a padokon nyugdíjasok beszélgetnek. Az 1948 évi élményeikről cseverésznek. *Csávolyi Károly* kefekötő a hangadó.

Szavait feljegyeztem és idézem: “Öt hónapot ültem a bajai börtönben, mert azt mondták, hogy klerikalista vagyok. Nem tudtam, mit jelent az, hogy klerikalista, de a bíróságon megmagyarázták. Azért vagyok klerikalista, mert templomba járok. Meg is kaptam érte a büntetést, de nem ez állt az ítéletben, hanem azért büntettek és az ítéletben is az állt, hogy cérnát rejtegettem a szobámban... Egy cellában 20-an voltunk bezárva a bajai bíróság börtönében. Mindnek hasonló bűne volt, mint nekem. Velem egy zárkában raboskodott Sziebert Róbert bőrgyáros, aki azért kapott 2 év börtönt, mert AMI-COL festéket találtak lakásán. Ugyancsak cellatársam volt Schösser fakeskedő is, nála faárut találtak. Lonkait pedig azért tartóztatták le, mert a télen elhasznált deszkával fűtötte lakását.”

Elkészültek a kuláklisták is, melyek a párttitkárok személyiségének tükörképei voltak, amit a kulákok száma minősített. A listára került szerencsétlen emberek

sorsa rosszabbnak és kilátástalanabbnak tűnt, mint az egykori rabszolgáké. Sorsuk börtön, internálótábor és természetesen teljes vagyonekobzás. A velük szembeni jogtiprás széles skálája vált ismertté a köztudatban. Örökké emlékezetemben él az a bátmonostori éjszaka, amikor a községházán a Bajáról kiszállt ÁVO-sok 27 kulákot félholtra vertek minden indoklás nélkül.

Jól emlékszem arra az esetre is, amikor *Dr.Róna Dezső* nyugd. volt bajai kórház-igazgatót a Mohács-szigeti otthonában három napon keresztül kínozták, jóllehet a nácik koncentrációs táborából éppen hogy hazaért a szellemileg és fizikailag meggyötört szerencsétlen öreg orvos. Nem feledkezhetek el *Brecska János* rémi kulák kálváriájáról sem. “Bűne” az volt, hogy a tavaszi vetését 1 - 2 nappal később fejezte be. Hogy ez a jövőben ne fordulhasson elő, gyakorolnia kellett a vetés technikáját. A rémi piactéren a hetipiacon a falu apraja-nagyja előtt zsákból homokot kellett “vetnie”, miközben kihirdették, “lássa az egész falu, hogyan jár az a kulák, aki nem tesz eleget idejében hazafias kötelességének”.

Közben lezajlott az 1947 évi választás, mely a “kékcédulás” jelzővel vonult be a köztudatba. Ezekkel a kékcédulákkal jött össze a Párt 1.113.050 szavazata, mellyel kereken 100 képviselőt küldhetett a Parlamentbe.

E választás bajai áldozata *Karig Emil* zeneiskola igazgató lánya, *Karig Sára*, aki a választási visszaéléseket felderítette és eljuttatta észrevételeit az “illetékesekhez”. Sára hamarosan útrakelt a Vorkutába. Útközben bőven volt ideje meditatálnia, mit is jelent az, hogy “a fordulat éve történelmi adottságból jött létre”. Gondolom, ráeszmélt, hogy az Ő cselekedete is “történelmi adottság” volt.

Dr.Vágvölgyi Ferenc

Sikerült megteremteni egy hangulatot Baján?

A bajai középiskolák heves-zajos találkozására került sor a Petőfi-szigeten, április végén.

A rendezvényt az utolsó szögig középiskolások hozták tető alá. “Motorjukk”, Márta Istvánnal készült a beszélgetés.

Bajai Honpolgár: *Kinek a fejéből pattan ki a BICAJJ ötlete?*

Márta István: Zeusznak.. vagyis Harcsa Borsi Dénes Miklós Attilának, aki a Tóth Kálmán Szakközépiskola tanulója volt, és ötödévesen — túl későn — gondolt erre a “dologra”, hiszen technikumminősítőre készült, majd Egerbe költözött. Az ő szerepét vettük át mi, mintegy tíz-tizenkét diák.

— Volt-e hasonló kísérlet a városban?

— Ennek tessék utánanézni az Elme-gyógyintézetben... Hallomásból tudom, hogy középiskolai tanárok valamikor terveztek hasonlót, nyilván az nem valósult meg.

Azelőtt mi, diákok nem próbálkoztunk ilyesmivel és tudomásunk sincs arról, hogy esetleg mások igen. Ahhoz képest, hogy ez első alkalom volt, könnyen egymásra találtak a diákok. Én egészséges versengést láttam az iskolák között... vagyis nem arra ment ki a játék, hogy “üsd-vágd nem apád!”, hanem az ellenfelet látták egymásban. Az igazi ellenfelet.

A versenyek közben sokan összeismerkedtek. A központi helyen a szabadtéri színpadnál láthatólag kevesen maradtak, mivel a többiek — a feladatokból adódóan — a várost járták, gyűjtöttek. Nagy volt a jövés-menés! Az iskolák háromnegyed részét sikerült megmozgatni!

Az első benyomások, melyek eljutottak hozzám, biztatóak.

— Türelemmel viselték-e tanáraitok az előkészületeket és magát a jeles napot?

— Az előkészületekkor nagyon sokat kéretőztünk-hiányoztunk. Nem különösen “örültek” nekünk a tanáraink, hiszen nem tudták, “mi ez az egész”!

Ennek ellenére a rendezvény sikerült, és bízom abban, hogy ezek után a tanárok is megbocsájtanak.

Az idén januárban kérvényeztük az Igazgatói Munkaközösség vezetőjénél, Farkas Attilánál a rendezés jogát illetve kértük el-magát a napot. Tudni kell, hogy eredetileg két napos rendezvényt tervezünk kedd-szerda vagy szerda-csütörtök beosztásban. Ennek oka abban keresendő, hogy így tanítási napok közé van szorítva, tehát “muszáj” a jóban résztvenni. Ez nem sikerült. Április 26-a, péntek, egy kompromisszum. Mi, diák-szervezők, semmiképpen nem akartuk péntekre tenni. Mégis azzal bíztattuk magunkat — aki ott akar lenni, az itt fog maradni!

— *Ki finanszírozta a BICAJJ napot?*

— Főleg a helyi mecenatúra, tehát néhány nagyobb vállalat és kisebb butikok sora adta a támogatást. Nekik cserébe azt ígértük, hogy a BICAJJ napra megjelenő BILI újságban reklámozzuk őket.

Aki megvette az újságot, az látja, hogy kik a támogatók, itt tehát szándékosan nem sorolom fel a neveket! Az említett támogatásokon kívül az önkormányzat is megszavazott egy jelentős összeget a nap sikere érdekében.

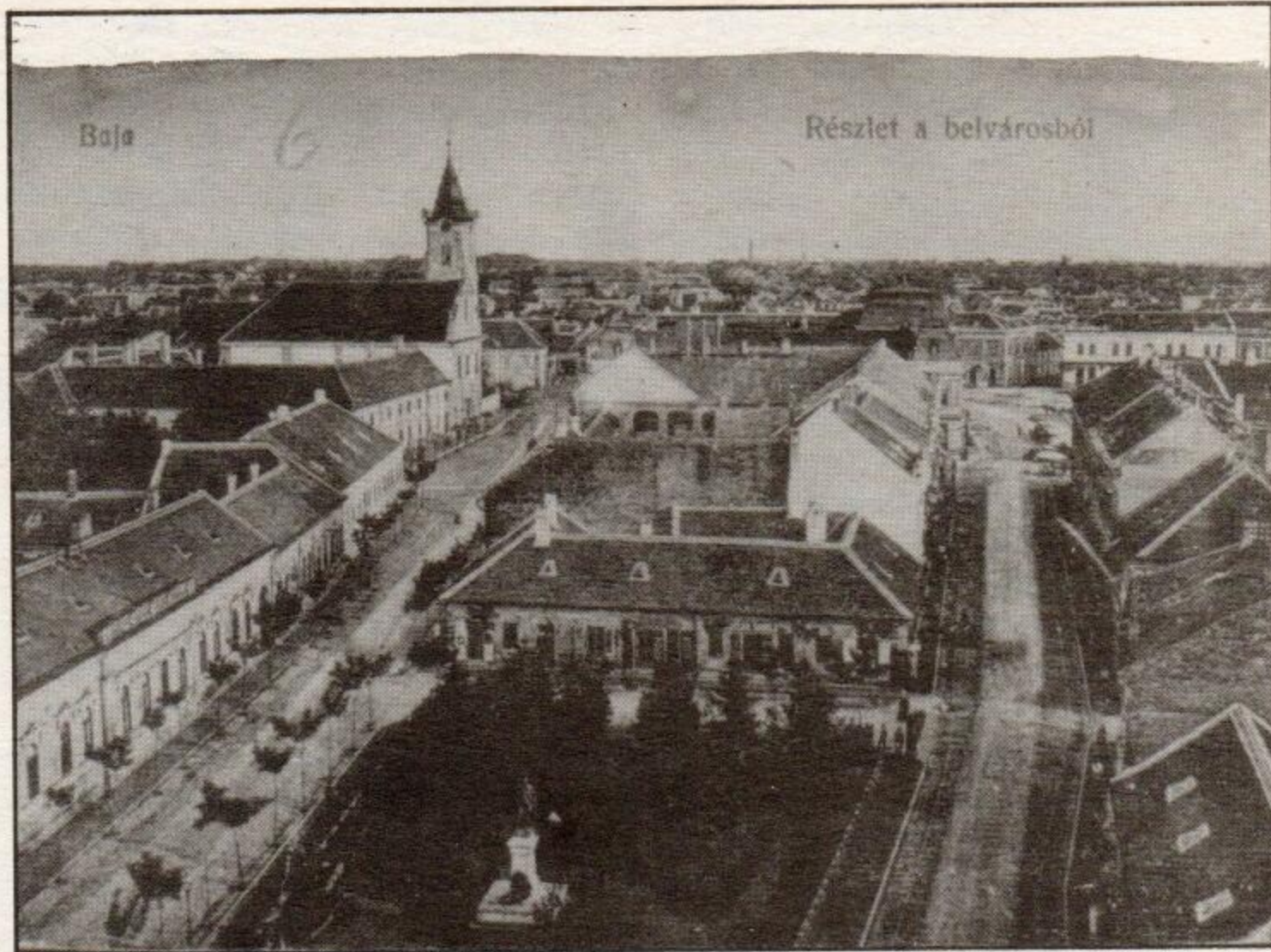
— *A tapasztalatok alapján nekivágatok-e jövőre?*

— Az egyetlen kérdés, amit nekem a “nappal” kapcsolatban feltesznek — lesz-e jövőre is?

Sokan vagyunk a mostani rendezők között, akik jövőre érettségizünk, tehát nem kellene vállalnunk a rendezést. Én mégis bizakodom, hogy mi leszünk a legaktívabb résztvevői a következőnek is. Szeretném még megjegyezni, hogy a jövő évi úgy él az álmokban, mint egy tökéletes nap! Ezt egyszerűen nem lehet abbahagyni... ezt csinálni kell!

A bajai középiskolások másra is vállalkoztak. A beszélgetésben emlegetett BILI újságot szándékukban áll rendszeresen kiadni, hogy valódi porondja legyen a bajai tizenévesek közéletének.

Brachinger Tamás

BAJA RÉGI ÉPÜLETEI (alatt) II. rész

3. Rapcsányi könyvében említés van a Munkácsy M. utcában levő Bettelheim házról is, miszerint ott is húzódik el egy nagyméretű alagút, melynek irányáról, rendeltetéséről stb. semmi közelebbit nem tudnak, viszont évek óta oda ömlesztik a szemetet, hulladékot, és oda van nyitva a kloaka is. Lichter Ferenczel azonosítottuk a házat: Munkácsy utca 2. és Móra F. u. 2. szám alatti sarokházzal van szó. Zalotay-Albertné itt is eredménytelenül ásatott.

4. Ugyancsak Rapcsányi tesz említést a Vovika János (bajai vasúti tisztviselő a 30-as években) által a vaskúti úti szőlőjében felfedezett alagútról. A szőlőt eladta Schön Géza bajai fakereskedőnek. E szőlőben nyíló barlang-száda igen magas, két méter széles, boltozatos és száraz. A város legmagasabb pontján van. A belőle kiinduló alagút állítólag 2 kilométer hosszú és a mai Vöröskereszt-térig halad. Valójában a Monostori úton lévő egyik tanyáról van szó, ahol a tanya mögötti alagútlejáratot vasajtó zárja el a külvilágtól. Bárd László — a köztemető gondnoka és városunk múltjának lelkes kutatója — 10 évvel ezelőtt még “behatolt” oda, s mintegy 3-4 métert haladt, ott beomlás zárta el további útját.

5. Ugyancsak Rapcsányi könyvében olvasható, hogy a Városi Polgári Fiúiskola (ma Központi Fiúiskola) építésekor az alaprétégben török korabeli kutat (benne fegyvereket, pénzeket) találtak. Feltételezik, hogy itt is alagútélagazás van, egyrészt a Szent Antal utca felé, másrészt a Sugovica partjához. E sorok írója a 30-as évek elején a Városi Elemi Iskolába járt, amely az ugyanazon a telken lévő régi elemi iskola és a polgári fiúiskola között abban az időben épült fel. A két iskolának közös pedellusa (iskolaszolga) volt, aki a “török kút” után érdeklődő gyerekeknek elmondta, hogy abba a polgári iskola klozetjét (akkor még nem voltak vízöblítéses WC-k) vezették be. Egyébként a kút létezéséről minden akkori tanár és tanítónk tudott, az alagútról és annak ottani elágazásáról viszont nem, ahogy visszaemlékszem.

És a Rapcsányi könyvben az adatok felsorolása (amit igyekeztem az azóta megtudottakkal kiegészíteni) itt véget is ér. A következőkben az általam összegyűjtött értesüléseket közlöm.

5. Az Attila u. 11. számú ház. (Régebben Szieberth-féle börgyár, majd a II.

folytatás a 6. oldalon

folytatás az 5. oldalról
világháború után a Plantha-tea gyár, illetve napjainkban "Herbária" néven ismert a bajaiak előtt. (Érdekes módon a Rapcsányi-féle könyv nem emlékezik meg róla, noha minden tősgyökeres bajai tud arról, hogy az épület alatt török kori alagút halad el, kelet-nyugat irányban (Kis szerbtemplom-Sugovica-part) s lejárata is van. (Jelenleg elfalazva, csak szelőlőzőnyílás van rajta hagyva.) A gyár udvarában pedig jó állapotban lévő török kori vár(kapu)bástya látható ma is. E bástyához csatlakozó egykori várfal alapjait — melynek haladási iránya az Attila utcára merőleges — megtalálták az utcában elvezetett vízvezetékrendszer leásásakor, de "nem törődtek vele", közölte velem Bárd László, aki a munkálatoknál "kíváncsiskodott". E sorok írója, amikor édesapjával a Sugovicán csónakázott a 30-as években, látta a Sugovica-partra nyíló alagútkaput bedeszkázva, a Szieberth bőrgyárnak a Sugovica-partra kinyúló és a partoldal tetején húzódó kerítésfala alatt. Zalotay B.T. és W.J. társaságában — zseblámpák fénye mellett — megpróbáltak oda behatolni az 50-es évek elején. Talán 20-25 métert mehettek, bokáig érő fekáliában és szörnyű bűzben, s két helyen is látták felett

a bolthajtásba benyitott klozet-űrt. Ugyanebben az időben A.S.-né még beszélt "öreg suszterokkal" (bőrgyári munkások voltak a háború előtt és alatt a Szieberth-cégnél), akik megmutatták ezen alagút (akkorra már elfalazott) épületbeni lejárataát. Elmondották, hogy a háború alatt, amikor légiriadó volt, sohasem a kijelölt légoltalmi óvóhelyre mentek le, hanem biztonságosabbnak vélték a török kori alagutat, amelyben egyszer a Polgári Fiúiskoláig is elmentek. Az alagút továbbhaladt, ők azonban féltek továbbmenni. Bárd László kíváncsiságból egy ízben ugyanezen az alagúton a Battlyány utcáig jutott el, továbbmenni nem tudott, szennyvízbevezetés (kórház?) miatt. Sokan tudnak arról is, hogy itt a Szieberth-féle ház Attila utcai főhomlokzata előtti úttest egy ízben "beszakadt egy mély üregbe" s akkor feltöltötték anélkül, hogy megnézték volna, hová vezet az üreg.

6. Görögkeleti szerb egyházközségi tagok mesélték (van még élő szemtanú is!) el nekem, hogy a Haynald (Táncsics) utcai "Szent Miklós" nagytemplom belsejéből nyílik egy török korabeli alagút lejárata, mely alagút a Munkácsy utca (zsinagóga—kántorlakás—Bettelheim ház) irányában halad el. A lejárati hely pontos

megjelölése: az egyházközségi előjáróság ülőpadsorának deszkapadozata alatt, ott, ahol (jelenleg zárva tartott) deszkaajtó nyílik az (elfalazott) szószékre illetve annak feljárójára. Itt egy nagyméretű vörösmárványkő zárja le a bejáratot. A templom—Munkácsy utca közötti alagút létezését erősítette meg e sorok írójának még a 60-as években a Desits-féle ház (Táncsics utca 30.—Telcs Ede utca 1. számú nagy sarokház) azóta elhunyt lakója, dr. Bereczki (Bauer) László SzTK főorvos, aki elmondta, hogy a házuk alatt egy nagyméretű pince van, melyet a szerb templom felé, valamint a zsinagóga felé egy-egy vasráccsal zártak el egykor, majd apósa — Desits tanítóképezdei tanár — befalaztatta a továbbhaladási irányokat. Tudnak arról is, hogy ez a boltozatos pince egykor része volt a szerb templomból a Munkácsy utca felé haladó alagútrendszernek. Hallomásból tudom, hogy a szerb templom mellett elhaladó Miklós utcának az Alföldi (azelőtt Deszkás) utcába való betorkolásánál az Alföldi utcában az úttest beszakadt mintegy 10-12 éve, s ott Köhegyi Mihály — akkor meg mint a múzeum régésze — kutatásokat végzett. Úgy emlékszem — mivel gyermekkoromban a Haynald utcában laktunk, s gyakran jöttünk ide játszani az

akkor még "vadregényes", árkos-bokros-zsombékos, váltakozó vízállású és a Deszkás utcával párhuzamosan folyó Vajas folyócskának a partjára, amely tutajokkal volt akkor még tele — hogy e helyen egy beboltozott régi patakmeder haladt, nyomvonala a piactér szerb teplotom felé eső kapujánál tört meg és haladt a Sugovica felé, s a mai déli piackapunál ömlött "zuhozóval" a Vajasba. E vonalban mindössze egy ház — a Petrekanics ház — állott, melyet a piactér feltöltése során bontottak le. A beburkolt csatornába az úttestről több helyen nagyméretű, ráccsal ellátott lefolyóakna nyílt, mely a csapadékvíz elvezetésére szolgált. Néha kismacsokanyávozás is tört fel, mert gonosz emberek a nemkívánatos újszülött kismacsokákat ide dobálták be. Sokan a városzerte húzódó egykori patakok (Vajas, Kígyós, Kenderes stb.) beboltozott, de ember számára nem járható járatait is alagútnak vélik. Erre B.T. barátom hívta fel figyelmemet.

7. Egy ismerősöm felhívta a figyelmemet a Kígyó utca 16. sz. házra, miszerint Zalotay ott is kutatott alagút után eredménytelenül. A ház valaha Nyiraty István vízimolnár mesteré volt. A tulajdonos Irénke nevű lányának gyermekpajtási köréhez tartozott Sch.F. is, aki elmondta; emlékszik rá, hogy mint kis gyermekek csodálkozva néztek le egy alkalommal az udvar egy "beszakadt részére", mely alagútrészlet lehetett. A gyermekek biztonsága érdekében a házigazda — anélkül, hogy meggyőződött volna a beszakadás okáról, a barlang nagyságáról és irányáról — sürgősen betemetette. Sajnos, hiába mutatná meg nekünk e helyet a visszaemlékező idős iparosmester, a házat lebontották mintegy 8-10 éve, s helyén emeletes ház épült. Építkezéskor az egykori alagútra már nem is gondoltak.

8. A Petőfi utca 46. sz. házban mintegy 10-12 éve szőlő alá mélyforogatást végeztek az udvarban. Az ásó a házudvar kórház felé eső hátsó kerítése közelében néhány nagyméretű téglát forogatott ki, alatta üreg volt. A munka sürgött, az üreget "nem kémlték ki", betemették. De a lakók sejtik, hogy itt húzódik a —

több bajai által tudott — alagút, mely talán a Polgári Fiúiskola felől haladt a városi kórház irányába. (Az alagút megépítésekor és használatakor azt a részt a Livoda nádasai uralták, ahol ma kórház van!) Érdeklődve figyeltük, amikor a Petőfi utcában a szennyvízcsatornát — jó mélyen — fektették le, hogy mikor vágják át a feltételezett alagutat. De a sikerélmény elmaradt.

9. Matkovics Antal (Béke tér 17.) és Ligeti László technikus (Tanítóképző Főiskola) hívták fel figyelmemet, hogy a Damjanich utca 8. sz. ház alatt is végződik alagút, melynek (pincén túli) bejáratát régebben befalazták. Az Erzsébet királyné utca — Damjanich utcai sarokrész valaha Kách (Kárpáti) Károly birtoka volt, aki azt felparcellázta házhelyeknek. Az alagút a Damjanich utca 8. sz. alatt húzódott el, erre az új lakók akkor figyeltek fel, amikor a nagykaputól a második-harmadik utcai ablak között öt éve vizet kötöttek be, s ekkor "rávágtak" az alagútra, amely elmondásuk (1991) szerint olyan magas volt, hogy meghajolva járni lehetett benne, ki van téglázva, és a Damjanich utca 6. sz. ház hátsó kerítés felé vezet. Ugyanők mondták el, hogy korábban — a szennyvízcsatornának a Damjanich utcában történő lefektetésekor ugyanolyan kövek kerültek felszínre a mélyből, mint amilyenek az alagútban voltak. E cikk írójának véleménye szerint itt bukkanhatott a földfelszínre Fogt Feri bátyánk egykor.

10. A Szent Antal plébánia hittanos és ministráns gyerekei mondták el e sorok írójának még az 1970-es években, hogy — amikor felügyelet nélkül voltak — több ízben lent jártak az egykori ferences kolostor pincerendszerében (altemplom?) s az egyik (kibontott) kriptából ötféle ágazó alagútrendszerre leltek. Elmondásuk szerint az alagutak irányai: a Sugovica felé, Alvég felé, Központi Fiúiskola — kórház irányában kiinduló, a volt Megyeháza felé és Bajaszentistván felé kiinduló alagutak. Az egyik fiú elmondta, hogy majdnem a volt megyeházaig jutott el. Egy másik arról beszélt, hogy az Alvég felé kiinduló alagút — amint azt nagyap-

jától hallotta — a bátmonostori régi vár alá vezet. (Ez talán túlzás — a szerző megjegyzése.) Mindenesetre "rozsdás kardokat" találtak az alagútrendszerben. (Talán a kriptába eltemetett egykori katonáé lehetett.)

Összefoglalva: Rapcsányi könyvében annak idején feltételezte, hogy ezen Baja alatti alagútrendszer vagy már a török kor előtt keletkezett (talán vagyonosabb polgárok a földalatti üregekbe "kincseiket" rejtették el, s vészes időkben ott meghúzták magukat), vagy — ezen üregeket felhasználva — a török korban a várbeli törökök hadifoglyaikkal és a lakossággal ásatták ezeket az alagutakat, hogy szükség esetén ott elrejtőzzenek, vagy a várba bejuthasson a segítség, illetve, hogy a várból menekülhessenek. E sorok írójának véleménye szerint a kialakított (talán egymással nem is mindenütt összefüggő) alagútrendszer fő lejárata (a török kori vár területére eső) a volt barátok kolostora alól indulhatott ki, s több irányban, sugárszerűen elágazva, haladt a vár-városon kívüli (abban az időben rekettyés-bokros, sokszor ember nem járta nádasos) területekre. Fegyelemreméltónak tartom, hogy az 1970-es évektől, amikor is megkezdődött a mélyebben fektetett szennyvízcsatorna-betongyűrűk elhelyezése, egyetlen helyen sem "vágták át" eddig még ezt a (valóban meglévő, s nemcsak fantáziaszülte) alagutakat. Talán, mivel e helyeken régóta utak vezetnek, a "beszakadásokat" talán már a múlt században feltölthették. Mindenesetre a még ép és veszélytelen helyek feltárása, műemléki és idegenforgalmi célokra való műszaki rendbehozatala a városunk múltja ápolásának méltó és dícsérendő feladata lenne.

(Kérjük az olvasókat, hogy a bajai török kori alagútrendszerrel kapcsolatos emlékeiket, értesítéseiket lapunk szerkesztőségével közölni szíveskedjenek. Érdemleges adatok tulajdonában e témára a későbbiekben visszatérünk még — a szerkesztőség.)

dr.Lovas György

Természetvédelmi napok a Gyermek és Ifjúsági Házban

Szeretettel várjuk a természetet szerető családokat, gyerekeket, fiatalokat 1991. június 1-2-án, reggel 9-18 óráig.

Programjainkban kiállítások, virágvásár, kisállatok, kutyák, macskák, játszóházak, kisvasúttal kirándulás Gemencbe, kerékpártúra, természetfilmek vetítése, vetélkedők (értékes nyereményekkel) szerepelnek.

Részletes programunk megtalálható iskolákban, óvodákban, az Ifjúsági Házban és az utcai plakátokon.

Érdeklődni a 25-242-es telefonon lehet.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Bajai Városvédő Egyesület,
a "Bajai Honpolgár" Szerkesztő Bizottsága,
az Ortutay Gyula Általános Művelődési Központ
IRODALMI PÁLYÁZATOT

hirdet
"ITTHON VAGYOK"
címmel

A pályázat célja a város és környéke múltjának, hagyományainak és a jelen értékeinek ápolása, a szülőföld iránti elkötelezettség ébren tartása.

Pályázati feltételek: pályázni lehet az alábbi kategóriákban

— vers (tájleíró költemény, vallomás a szülőföldről — óda)

— novella (a bajai Duna-parton — élményfeldolgozás — bajai és városkönyéki mondafeldolgozás — "Itthon vagyok" - a gyermekkor és iskolás évek élményei)

— esszé (Miről beszélnek a bajai fejfák — Baja és környékének népszokásai — belvárosi séta — bajai műemlék)

A pályázat valamennyi kategóriában egyéni.

A pályázat jelígs. A zárt borítéknak tartalmaznia kell a pályázó nevét, címét, korát, a mű címét, a pályázó iskoláját.

Pályázati kategóriák korcsoport szerint:

"A" kategória 10 — 12 éves korig (5., 6.o)

"B" kategória 13 — 14 éves korig (7., 8.o)

"C" kategória 15 — 18 éves korig (középiskola)

A pályázatokat 3 tagú szakmai bizottság értékeli és rangsorolja korcsoportok és műfaji kategóriák szerint:

Pályadíjak kategóriánként és műfajonként:

I. díj

II. díj

III. díj

A díjazott művek alkotóit értékes képzőművészeti alkotásokkal, könyvjutalmakkal, lemezekkel, ajándékutalványokkal ismerjük el.

A pályázat beadási ideje: 1991. október 10.

A pályázat beküldendő: Ortutay Általános Művelődési Központ
6500 Baja, Dr.Ortutay u. 14.

Az elbírálás határideje: 1991. október 20.

Ünnepélyes díjkiosztás: 1991. október 22., 15 órakor az Ortutay ÁMK-ban

A díjazott művek bemutatásra is kerülnek.

Az ünnepélyes díjkiosztásra minden pályázót szeretettel várunk.

A pályázattal kapcsolatban bármilyen további információ kapható:

Süke Amáliától és Svecz Zoltánától

az Ortutay Gyula Általános Művelődési Központban.

Baja, 1991. május 30.

Dr.Szentjóni Szabó Tibor
Bajai Városvédő Egyesület

Bánáti Tibor
Bajai Honpolgár

Csiba Gyula
Ortutay ÁMK

Nyílt levél a
Petőfi Népe Szerkesztőségének

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

A Bajai Honpolgár 1990 áprilisi számában (főszerkesztő Dr.Gál Zoltán) Dr.Lovas György "Baján is járt Habsburg Ottó" címen leírta IV.Károly király és Zita királynő 1921. november 1-jén történt hajóraszállását. Azt is leírja, hogy "a királyi pár és egy kisfiú... elhaladt a katonák sorfala között". E kisfiúban többen Ottó trónörökösét vélték felismerni.

A visszaemlékezés végén olvasható a Főszerkesztő megjegyzése: "A szakirodalomban nem találtuk nyomát, hogy a királyi pár gyermekét is magával hozta... aki jelen volt az eseményen, kérjük jelentkezzen és döntse el a kérdést.!"

Alulírott 1990. július 22-én Lakiteleken találkoztam Habsburg Ottóval és a Bajai Honpolgár főszerkesztőjének idézett megjegyzésére hivatkozva megkérdeztem Öfelségét, együtt szállt-e fel szüleivel a Glowwormra. Kérdésemre egyértelmű választ kaptam: "Kérem, nem voltam azon a napon szüleimmel Baján. Abban az időben testvércimmel már Svájcban éltem."

Az ismertetett mondatot "Nem járt Baján Habsburg Ottó" címen a Bajai Honpolgárban közöltem.

A múlt hó közepén a Petőfi Népe visszatért e témához és "Mégis járt Habsburg Ottó Baján" c. tudósításában leírja, hogy 1991. április 5-6-án inkognitóban tartózkodott a bajai Sugovica Hotelban. E hírt olvasva postafordultával elküldtem levelem a Petőfi Népe főszerkesztőjének a cím elleni tiltakozásomat kifejezve. Választ nem kaptam, ezért most nyílt levélben megismétlem tiltakozásomat, mert tudósításuk címe felelőtlen, helytelen és sértő.

"Nem" helyett a "mégis" szó alkalmazása a szembenállás nyomósító szava, ami azt is jelenti, hogy szeptemberi írásomban nem állítottam igazat. Véleményem — és ez mások véleménye is — szerint egy 1990. szeptemberben megírt 1921. november 1-jén történt történelmi esetet nem lehet egy 1991. április 5-6-án lezajlott bajai látogatással visszamenőleg semmissé nyilvánítani.

Baja, 1991. május 15.

Tisztelettel:

Dr.Vágvölgyi Ferenc
Baja, Petőfi S. u. 13. 6500

BAJAI ARCKÉPCSARNOK

**Bellosics
Bálint
(1867 - 1916)**

“Rédics szülötte. Etnográfus. A bajai tanítóképző magyar-történelem szakos tanára, később igazgatója. A magyar nemzetiségi néprajzi kérdések vizsgálatával szerzett elévülhetetlen érdemeket.” Ezt vésték Zala megyei szülőfalujának művelődési otthon falán elhelyezett márványtáblára.

“Nem Baja szülötte, de egész munkás életét itt élte le és itt tért örök pihenőre” — emlékezett róla Flóra lánya 1960-ban, aki apja példáját követve pedagógus és önkéntes néprajzgyűjtő volt.

Alkotómunkájának színtere volt városunk. Baja ennek elismeréseként utcát nevezett el róla. Születésének centenáriumiát a Türr István Múzeum emlékkiállításával ünnepelte 1967 októberében.

Apja bérlő volt Alsó-Lendván, ahol a római időkben áthaladt a híres borostyánkő út. Esterházy herceg lendvai uradalmában volt bérlete, de saját birtoka is. Az első világháborút követő területrendezés következményeként ma a jugoszláviai Lendava. 1918-ig a történelmi Magyarország, Zala megye része volt ez a vegyes, magyar-vend lakosságú terület. Édesanyja, Péntek Katalin, vend családból származott. Apja poláncsi vend szülők gyer-

meke volt és a Szapáryak jószágigazgatója. Vend dajka ölében gögicsélt, vend tejet ivott és első dala anyja vend dala volt. Szüleinek négy fia közül ő volt a legidősebb. Az utána következő gazdasági akadémiát végzett és segítette vezetni apja bérletét, amíg 27 éves korában meg nem halt. Két öccse katona lett.

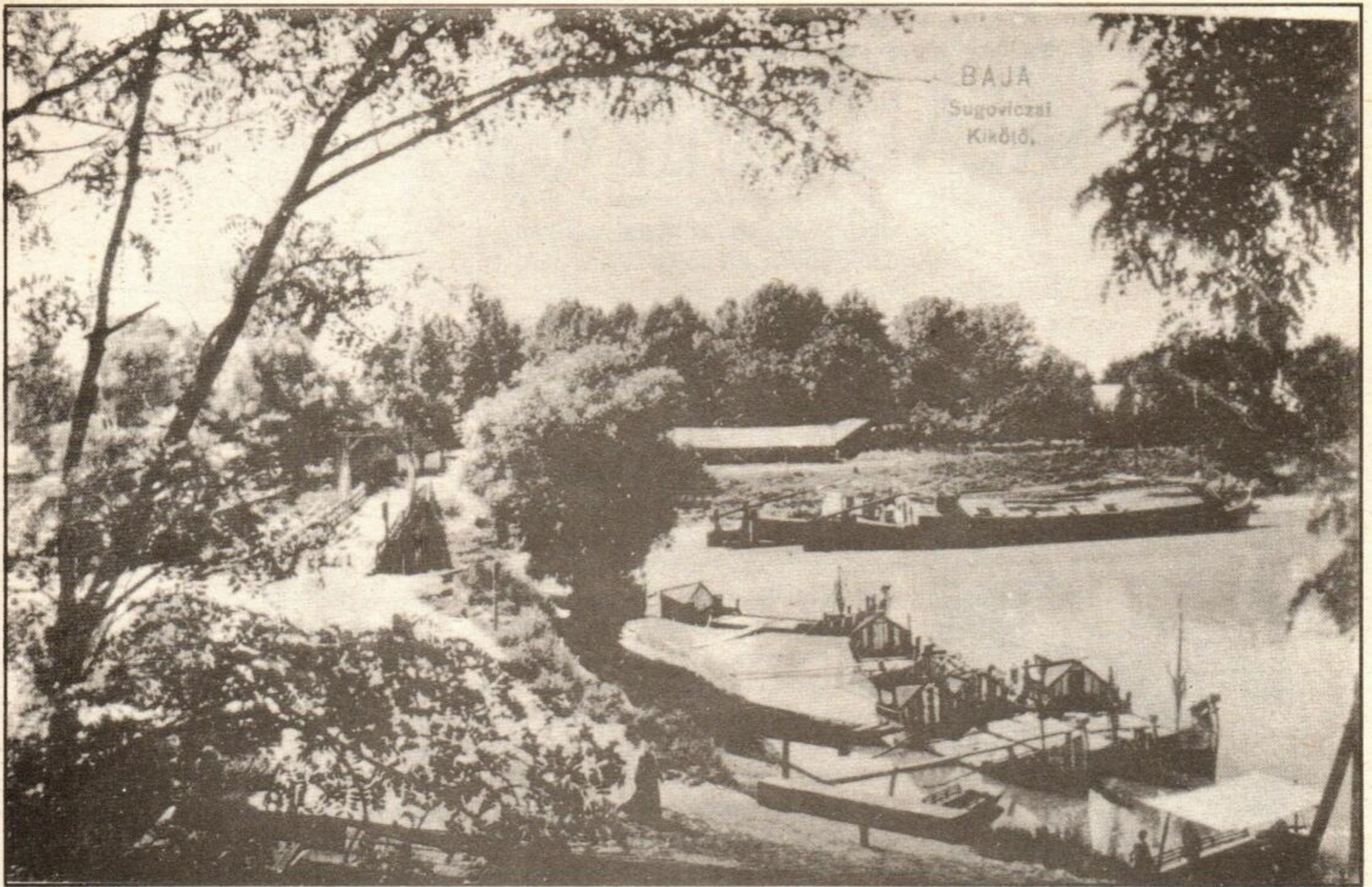
A kiegyezés évében, 1867. október 10-én született. Elemi és középiskolai tanulmányait szülőmegyében végezte. Azon a vidéken élt, ahol nyaranta főleg gazdálkodó apja Nyakasházapusztán lévő tanyaán lakott, ahol közelebbi kapcsolatba került a szlovén — régebbi nyelvhasználattal vend — néppel, szokásaival, dalival. Nem tudni, mi vitte a pedagógiai és később a nagyfokú néprajzi érdeklődés felé, mert családjukban nem volt pedagógus, azok gazdálkodók és katonák voltak. Azt tudjuk, hogy amikor Budán a tanítóképzőben megkezdte tanulmányait, ott tanárai, Király Pál és különösen dr. Hermann Antal, buzdították a néprajz szeretetére. Az utóbbtól sok ösztönzést kapott zalai gyűjtőmunkájában — amelyet már diákkorában megkezdett —, segítette tanácsaival, leveleztek, később baráti kapcsolatba kerültek. A tanítóképző utolsó évfolyamát egészségi okokból a szülőhelyéhez közel eső Csáktornyán fejezte be 1887-ben. Ott szerzett tanítói oklevelet, ahol a Zrínyiek családi fészke volt. Ma a helység Jugoszláviához tartozik, a neve Cakovec. Ezután 1887-1890 között a budapesti állami polgári iskolai tanítóképzőben nyelv és történelem szakra járt. Jeles eredménnyel 1890. június 30-án polgári iskolai tanári képesítést szerzett Gyergyánlly István igazgatósága alatt. 1890/1891-ben elvégzi az egyéves tanítóképző intézet tanári tanfolyamot ugyanazon a szakon. Az ezt igazoló, 1891. július 1-jei keltezésű és kitűnő eredményű “Elbocsátó Bizonyítvány” még kézzel írott volt.

“Pusztán lakunk most szülőimmal” — írta Alsó-Lendváról 1891-ben volt tanárának, majd a következő évben még azt remélve, hogy *“Ha az Isten megsegít és Csáktornyára kerülhetek...”* A minisztériumi uraknál személyesen is járt elhelyezkedése ügyében, mégis Bajára kap kinevezést. Képesítése alapján segédtanár lesz a tanítóképzőben 1892-ben. Nem tudjuk, hogy a korabeli tanügyirányítás felelős-

ségérzetének, vagy a véletlennek köszönhető az, hogy a többnemzetiségű Észak-Bácska székhelyére került, ahol a tanítójelöltek jó része nemzetiséglakta területekről verbuválódott. Beszél a hazai délszláv nyelveken és németül, így a magyar néprajzi kérdéseken kívül megismerhette a nemzetiségek népi kultúráját. *“Bajára történt kineveztetésemre nem mertem számítani pesti utam után... Azóta bajai ember vagyok, megszoktam a várost, környezetét és meg is szerettem... A másik, ami Baját és vidékét vonzóvá teszi, az a körülmény, hogy nemcsak Zalában volt alkalmam három nemzetiség életét megfigyelni, hanem Baján is van itt magyar, német, bunyevác, sőt nem messze sokacsis”* — írta akkori, Petőfi Sándor utca 51. szám alatti lakásáról egyik levelében. A zalai tájtól való elszakadás nem ment könnyen, de ettől kezdve már Bajához, a Bácskához kötődött. Életében egyetlen munkahelye volt, a bajai tanítóképző, ahol rengeteget dolgozott. *“Jó igás voltam mindig”* — vallotta magáról és valóban — amint ecsetelte egyik levelében egy napi dolgát — emberfeletti munkát végzett. Heti 18 órája mellett reggel 6-tól az este 9 órai lefekvésig ellátta az internatusi teendőket, délután az irodában dolgozott napról-napra, de hozzá tartozott a köztartás (ma kollégiumi ellátásnak nevezzük) minden számadása — étkeztetés, mosatás, stb. — és dolga. Hermann Antalnak azt írta. *“De azért ethnographizálok, gyűjtök. Növendékeim szeretnek és kedvvel irogatok.”*

Bajáról nősült. 1893 április 2-án eljegyezte Dr. Bartsch Samunak, a tanítóképző 1895-ig volt tudós igazgatójának lányát, a 19 éves Flórá (meghalt 1957-ben), majd ugyanazon év június 27-én feleségül vette. Nászútra szülőföldjére mentek. Boldog házasságából 7 gyermek (2 lány és 5 fiú) született. A legkisebb 3 éves korában meghalt. Hat élő gyermekét — mint tanítványait — a haza és a nép önzetlen szeretetére nevelte. Azok az ösökhöz hasonlóan választottak gazdálkodói, vagy katonai pályát. (János oklevelés gazda, Bálint Kossuth-díjas kisállattenyésztő, László városi főkertész, Imre főagronómus, Flóra pedagógus, Pál katonatiszt lett.)

Ötévi segédtanári működése után 1897-ben rendes tanárrá nevezték ki. Ezután az is megfordult a fejében, hogy szüleinek elhagyatottsága miatt Csáktornyára megy. Álláscsereére gondolt, amit levelezéséből tudunk, de ez nem sikerült. Tanári tevékenységét 21 évig becsülettel ellátta.

BAJA
Sugovicszai
Kikötő.

folytatás a 9. oldalról

1913-ban igazgatónak nevezik ki. Rövid igazgatósága alatt tiszteletet és szeretetet vívott ki magának. Egyik téli falulátogatásán megfázott, de beteg tüdővel is tovább végezte teendőit. Mire családja és az orvosok pihenőre készítették, már késő volt, hozzátartozói leggondosabb szerető ápolása ellenére a kérlelhetetlen halál elragadta szerettei köréből. 1916. június 15-én este 10 órakor meghalt tüdővészben, 49 éves korában, a tanítóképző intézetben lévő lakásán.

Érdemei elsősorban etnográfiai téren nagyok. Ezt a néprajz szakemberei értékelték. Szétválasztani etnográfusi és pedagógiai tevékenységét nem lehet, mert az összefonódott. Tanári munkája mellett megmaradt idejét a néprajzkutatásnak szentelte. Inkább jellemezzük röviden, hogy milyen ember volt?

Született, halk szavú pedagógus, telve emberszeretettel. Szerette tanítványait és katedráját, lelkesedett a népért. Nagy tárgyismerettel rendelkezett, szépen beszélt a magyar nyelvet. Korát megelőző szociális beállítottsága, humorérzéke közkedvelté tette. Azt is megérezhették ismerői, hogy nem hangoztat szölamokat, amit hirdetett, azt hitte is. Beoltotta a néprajzi ismereteket tanítványaiba, hogy

eredményes működésükhöz megismerhessék környezetüket és szeressék a népet. Bekapcsolta őket a népelet kutatásába, a gyűjtésbe is. A tanítójelölteket és a kibocsátott tanítókat meglátogatta kutató útjain állomáshelyükön. Megfigyelte életüket, tevékenységüket. Lánya így jellemzi: "Tanítványaink mindig szerető szívű, megértő tanára, atyai jóakarója volt."

Nem csak tanári és igazgatói minőségében találkozott a tanítójelöltekkel, hanem mint az internátus, az önképzőkör vezetője, az ifjúsági könyvtár őre, az iskolai múzeum gyarapítója, a színelőadások szervezője (magyar darabok betanításán kívül németből is fordított színdarabokat színjátszói részére), kirándulások szervezője.

Tanfolyamokon is részt vett Magyarországon és Jénában, hogy nagyobb tájékozottságra tegyen szert. Sokoldalú pedagógiai-közművelődési tevékenységében nagy szerepet játszott az úgynevezett parasztlíceumok, parasztgimnáziumok szervezése. A bajaszentistváni és a süksödi falugimnázium az első volt az országban, ezeket az első világháború szüntette meg. Tanárként kezelte a tanári könyvtárat, de tankönyveket is írt, lektorált és fordított. Nemcsak a falvakban, Baján is tartott előadásokat. Az úgynevezett liceális elő-

adássorozatok egyik kedvelt előadója volt.

Tagja lett a város törvényhatósági bizottságának, alelnöke a bajai állami elemi iskolák gondnokságának, elnöke a bajai Széchenyi Szövetségnek, választmányi tagja és könyvtárosa a bajai Casinónak, választmányi tagja a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesületének és a Bács-Bodrog megyei Történelmi Társulatnak. Rendes tagja volt a Bács-Bodrog vármegyei irodalmi társaságnak 1906 óta. A Magyar Néprajzi Társaságnak alapítása óta tagja, majd 1896-tól választmányi tagja.

Néprajzi kutatásait tanulóéveiben szülőföldjén kezdte, már képzős korában megjelentek első írásai. Életében száznál több cikket, tanulmányt publikált saját rajzaival is, mert jól rajzolt. Elsősorban az 1890 óta megjelenő Etnographia-ban, a Magyar Néprajzi Társaság folyóiratában. Ennek első évfolyamában a vendballadáról írt. De más hazai lapokban, folyóiratokban, közlönyökben, értesítőben, monográfiákban stb. és németnyelvű szakfolyóiratban is.

Írásainak témáit nem sorolhatjuk fel, csak ízelítőül említjük, hogy a Bács-megyei Történelmi Társulat kiadásában jelent meg 1907-ben az Útmutató a népraj-

zi tárgyak gyűjtéséhez című munkája. Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képen sorozat egyik kötetében a Zala-és Vas megyei vendekről, a Magyarország vármegyei és városai sorozat Bács-Bodrog vármegyéről készült monográfiában a magyarokról és a bunyevácokról írt tanulmányt.

1908-tól dolgozott egy néprajzi olvasókönyv összeállításán, ami 1914-re nyomdakész állapotba került. Háborús okok megakadályozták megjelenését. A Néprajzi Múzeum Adattára őrzi a kéziratot.

1914-re készült el kétkötetes földrajzkönyvével. Már szedés alatt volt az első kötet, de a háborús okok itt is közbeszóltak, nyomása abbamaradt és 1918-ban meg is semmisült munkájának eredménye.

Értékes nyújteményének egy részét a bajai múzeumnak szánta, ezt családja később át is adta. Az volt a terve, hogy nyugdíjas éveit kizárólag a néprajztudománynak szenteli és megszervezi a bajai múzeumot.

A Magyar Néprajzi Lexikon többek között azt közli róla: *"Kutatta a bácskai német, főleg pedig a délszláv (szlovén, vend, sokác, bunyevác, szerb) nemzetiségek népi kultúráját. Magyar néprajzi kérdésekkel is foglalkozott. Érdeklődése kiterjedt a tárgyi és szellemi néprajzra."*

Életét az iskolának és a tudománynak szentelte, eredményeivel szaktudománya legjobbjai közé küzdötte fel magát. Írásaival a szakirodalmat gazdagította.

Bánáti Tibor

Horgászcikket a
SELLŐ
HORGÁSZBOLTBÓL!

Nagy választék:
SILSTAR, SHAKESPEARE,
DAIWA, CORMORAN

- botok, orsók, horgok, zsinórok, hálók, rapalák, úis masterek, bottáskák
- élő és száraz csalik, etetőanyagok,
- napi- és hetijegyek.

Cím: Baja, Grauaug utca 6/b
Megközelíthető a Tóth Kálmán térről
és a Sugovica-híd felől.

Nyitva: hétköznap 8-12, 13,30-17
szombat: 8-12
vasárnap: 8-10

40 ÉVE TÖRTÉNT

A DÖMÖS

FELEDÉSRE ÍTÉLT TRAGÉDIÁJA

Hogy a Titanic vagy a Lusitánia mi-ként süllyedt el, meglehetősen pontosan ismerjük. Tudjuk, mit jelentett az összeütkezés előtt az őrszem a parancsnoki hídnak, mit tett a jéghegy kikerüléseért az első tiszt, milyen parancsokat adott Smith kapitány. Pedig mindez hetvenkilenc éve és tőlünk több mint négyezer kilométerre történt. Arról viszont, hogy negyven éve, Bajától mindössze huszonöt kilométerre hogyan játszódott le egy személyszállító gőzös katasztrófája, még ma is alig tudunk valamit. A különbség oka az, hogy az óceán két óriásának pusztulása után teljes nyilvánosság előtt lefolytatott vizsgálat tisztázta a tényállást; míg a magyar hajó elsüllyedéséről informatív értékű hivatalos jelentés soha nem látott napvilágot.

Természetesen mértéket és arányt téveszteni, ha a kék szalagot birtokló, illetve a kitüntetés elnyerésére törő, száguldó tengeri agarakat a békésen pöföklő Dömöshöz hasonlítanánk. Valószínű azonban, hogy balesete a közlekedés magyarországi történetének legtöbb áldozatot követelő szerencsétlensége volt. Csak valószínűt írhatunk, mert a hajdani egyetlen sajtóközlemény nyilvánvalóan meghamisította a halottak számára vonatkozó adatot. A Rákosi-rendszer hatalmas apparátusa a katasztrófa hírének terjedését teljes zárlattal akadályozta meg; azt a nézetet vallván, hogy amiről nem beszélnek, az meg sem történt. Tárgyilagosan el kell ismernünk: a mefisztói logika célját csak egy pallaszhaszjalnyira hibázta el. Most, amikor 40 év múlva rekonstruálni szeretnénk az eseményeket, igen kevés hiteles adatot találunk.

Azt meglehetősen biztonsággal tudjuk, hogy a hajótörést negyvenheten túlélték. Közülük hármat sikerült megtalálni az események leírása az ő visszaemlékezésükön alapul.

A naptár 1951. június 22.-ét mutat; verőfényes nyári nap van. Délidőben vagyunk. Fehéren tajtékzik a víz a Dömös lapátkerekei alatt, amint az erős árral szembehaladó gőzös odafarol a himbálódzó stéghez. A bajai partokat harsogó

zölddel borítja el a kibontakozó nyár. Az érkező hajót — péntek lévén — már Mohácson megszállták öblös kosaraikkal a Pestre tartó kofák, és a hajó első részén lévő, fedélzetalatti nagy helyiséget elfoglalta egy kiránduló iskola. Nyesett fények csillognak a vízen, egy kellemes hajóút ígéretével biztatva a hajóhid rögzítésére várakozókat. Az egyik utas, *Lánycsóki Hajnalka* Kalocsára megy nagynénjéhez, vállán nővérétől kölcsönkért kuli-kabátal, mely nem látszik túlságosan célirányos viseletnek a ragyogó déli napsütésben, de végső soron élete megmentője lesz. A jegykezelő csillogó nikkelszerszáma ütemes kattogással hajtja végre a sorjázó utasokon az állami kontrollt; a hidat bevonják, és a kikötőbakoktól elszabadult Dömös szapora kerepléssel fordítja orrát a fősodornak.

A hajó lapátkerekű gőzös. A közepén kiszélesedő test hossz tengelyét a centrumában keresztezi a két végén kúlszerűen kiágazó lapátkoszorúval felszerelt tengely. A hajóteknő közepét foglalja el az olajtól csillogó hatalmas hajtógép, kettős gőzhengerével, óriási lendkerekeivel. Az ember szolgálatába kényszerített természeti erő félelmes, lenyűgözően szuggesztív, plasztikus megjelenése mindig kedvelt látványosság az utasoknak. Hajnalka, miután kigyönyörködte magát a lassan visszafelé úszó, smaragdszínű vidék látványában, a gépház felé indul. Megcsodálja a köreket monoton következetességgel rová hatalmas himbák mozgását. Ekkor szólítja meg őt a folyosón végigmenő tiszt. A kék uniformisú hölgy — a nők egyenjogúsításának csodálatos vívmányaként: Magyarország első hajóstisztje — jóindulatúan rászól a szövetkabátban bábmészködő kislányra. A gépek pokoli meleget árasztanak, vagy vesse le a kabátját, vagy menjen már ki a szellősebb fedélzetre! Hajni az utóbbi lehetőséget választja, a hajó orrába megy a záróláncig, mely az előfedélzet csörlőitől és horgonyától távartja az utasokat. A hajó ekkor változtat irányt és célozza

folytatás a 12. oldalon

folytatás a 11. oldalról
 meg a fajszi kikötőt. A hajóorr megnyitott kabinablakaiból gyermekkarok nyújtóznak a felfreccsenő tajték irányába. Senki sem sejtethi még, hogy a Dömös életéből már csak percek vannak hátra.

A kislány, miközben a fedélzet felé menet elhalad a felső szint előtt, felfigyel "egy fiatal párra, akik nagynénjükkel utaztak, és a hajó éttermében tartózkodtak." A fiatal ember — *Bánáti Tibor* — egy bajai kirándulásról tér vissza Kalocsára. A helyzetnek előtörténete van. Barátunk jó évvel azelőtt Kalocsán megpillant egy sötét fürtű, rendkívül bájos teremtést. A lánykán tizenhét tavasz hamvasságán túl a latin föld kisugárzásának gráciája tündöklök. Úgy látszik, a stratfordi öreg drámaíró ismerte az emberi lelket, és a szenvedély nem csak Veronában lobog fel egy pillanat alatt, mert a hajdani fiatal ember négy évtized múltán is vallja: "megismertem *Moretti Gemmát*, akibe az első látásra beleszerettem." Az érzelmek nem marad viszonzatlanok; a közben már végzett diáklány óvónőként tér vissza édesanyjához Kalocsára, nyári szünidejét eltölteni. Ekkor tervezték ki egy bajai kirándulást, és a társaságukban lévő hölgy Szász Károlyné volt, aki vállalta Gemma gardírozását.

A dohányzás káros szenvedély, és jócskán kurtítja meg a fonalat, melyet szőnek számunkra a Párkák. Bánáti Tibor életét azonban lényegesen meghosszabbította az a körülmény, hogy nem tud ellenállni sejtjei nikotínéhségének, és felmegy a büféhez cigarettát vásárolni. Ezidőtájt a ritka kincset nem paklizám, hanem darabonként mérik. Zsebébe csúsztatja a zsákmányt, és az oldalkorláthoz megy. A hajó már elhagyta Fajszt, és a túlsó felé igyekeznek. A kikötőből még hozzátartozóik után integetnek az otthonmaradottak. *Az idő elérkezett.*

A hajót hatalmas robbanás rázkódtatja meg, amit kisvártatva még egy követ. A gőzöt már az első detonáció két darabra szakítja, és a hátsó rész azonnal elsüllyed. Az első explózió nyilván aknáktól, a második a betörő víz nyomán felrobbanó kazántól származott. Bánáti a robbanás centruma felett tartózkodott, mert a légnyomás átdobta a korlátot, de bámulatraméltó lélekjelenléttel megkapaszkodott a csőben, és visszatornászta magát a hajóra. A többi életbenmaradottal együtt az orr-részre kapaszkodott fel. Döbbenetéből felocsúdva észleli, hogy a segélykiáltások elnémultak; a robbanástól vízbevetett súlyosan sebesülteket nyilván elnyelte a magas zöld-árral hömpölygő Duna. A süket csendben rádöbben: társai

eltűntek, és nevüket kezdi kiabálni. Felesleges ruháit ledobálva a folyamatosan közeledő vízbe ugrik, és a felszínen úszó hajóroncsok között kezd keresgélni. Egy deszkából összetákolódott roncsban Gemma fejét pillantja meg. Feléje tempózik, és az úszó famáglyát elérve látja: a lány feje a deszkák közé szorult, és ez tartotta fenn. A szép arc pillái zártak; hogy él, azt csak a kétségbeesetten, kínos erőlködéssel formált mondat árulja el: "Nem akarok meghalni." Szájaszéle mélyen felhasadt, és amikor Tibor kiszabadítja és az úszó roncsra felsegíti, látszik: szakadozott ruháján is vérfoltok ütnek át. Bár a dunántúli oldal közelebb lenne — az életmentő ma sem tudja megmagyarázni, miért teszi — a fajszi part felé kezd tolni a tutajt. Rövidesen útitárs csatlakozik hozzájuk: egy mohácsi fiatal ember. Szájából vér folyik, a robbanás légnyomása nyilván belső sérüléseket okozott. Tutajával és időnként segítségére szoruló alkalmi védencével Bánáti eléri a partot. Emberek rohannak feléjük. Gemmát ápolgatja, míg a mentőautó Kalocsáról meg nem érkezik. Rá még szörnyű napok várnak. Később tudja meg, hogy a zsúfolt étteremben Gemmán kívül senki sem maradt életben. Szásznét a baráti jószolgálat a halálba vitte.

Lánycsókai Hajnalka az orr-részbe menekül, és az emelkedő víz elől a csörlőbak és a hajóharang felhasználásával a felső fedélzetre kapaszkodik. A robbanás szörnyű következményeit a hajdan 16 éves gyermeklány emlékeiből rekonstruálhatjuk.

A túlélők ezen a lapon, de egyre meredekebben lejtő platón gyülekeznek össze.

A kapitányt a robbanás a levegőbe dobta, és a hajóra visszaesve — mint később kiderül — halálos sérüléseket szenvedett. A kormányosnak mindkét lába eltört. Csodába illő módon a hajó mélyéből élve tántorgott fel egy fűtő. Az utasok között is több sebesült van. A hajó lapátkerekét a robbanás elszabadította. A rémülettől sokkolt emberek elé szörnyű látvány tárul: az önállósult szerkezet — most már a víztől hajtva — továbbforog, és lapátjai között emberek vergődnek. A megmenekültek helyzete is kétségbeesítő. A mentőcsónokok ugyanis a hátsó résszel együtt süllyedtek el. Mentőeszközök nincsenek, és az orr-részt nem a fenéken támaszkodó gerinc, hanem a bennrekedt levegő tartja fenn. Az pedig folyamatosan szökik ki az eresztékeken keresztül. A második tavaszi árhullám egy hete tetőzött; a még lebegő roncs alatt a zöld mélység tátong. A véstesen lejtő fedélzeten gyermekek is vannak, és a pánik kezd kitörni. Egy férfi erélyes fellépése lecsendesíti a hajótörötteket, és ki-ki igyekszik megkapaszkodni a felépítmény elemeibe. A szerencsétlenül jártak egyike fiatal katolikus pap; szavai, lelki szilárdsága megnyugtatja valamelyest a roncsoson meghúzódókat.

A mentést megkezdőkre vonatkozóan a leírások eltérnek. Lánycsókai Hajnalka szerint a parton horgászók csónakjai, a fajszi lakosok szerint a hajóállomás környékén tartózkodó révészek sietnek a hajótöröttek segítségére. Az ellentmondás nyilván csak látszólagos; az alkalmi mentőcsapat tagjainak eredeti foglalatosságát senki sem figyelte meg. Az elsőnek érkező idős bácsi csónakja sajnos csak parti horgászbázisnak alkalmas, az öreg mégis

habozás nélkül vág neki szivárgó csónakjával az életveszélyes útnak. Egy terhes anyát és az idézett szemtanút veszi fel; a kislány szaporán meri a betörő vizet, míg a dunántúli partot el nem éri a lélekvesztő. Közben folyamatosan fuvarozzák a hajótörötteket a többiek, és mire száguldó rohamcsónakjával megérkezik a közelben gyakorlatozó honvédség, a fedélzet már üres. A katonák átkutatják az úszó roncsokat, de túlélőt nem találnak, csak a poggyászok egy részét tudják kimenteni.

A parton összegyűltek között több sebesült van. Rövidesen motorcsónak érkezik a kalocsai tisztiorvossal. Dr. Simon (?) a megmenekülteknek valami kockacukorra csepegtetett orvosságot oszt ki, és az adagok számbavételéből tudjuk: ez a csoport harminckilenc életbenmaradottból állott. A sérülteket mentőautók szállítják Szekszárdra. Hajnit az orvos csónakja a fajszi partra fuvarozza, és egy alkalmi autó Bajára viszi. Egy hétbe telik, míg a szomszédjukban lakó dr. Szász Imre — akkoriban közismert, jónevű gyermekgyógyász — olyan állapotba hozza, hogy megszűnnek eszméletvesztési rohamai. A lakáson rövidesen polgári ruhás nyomozók jelennek meg és a kopókat csak Szász doktor erélyes fellépése győzi meg arról, hogy a beteg nincs kihallgatható állapotban. Mikor erre sor kerül, kikérdezik, és idézem: "...megígértették velem, hogy amit nekik elmondtam a balesettel kapcsolatban, azt senkinek nem mondom el, egyáltalán nem beszélek a hajóról senkinek, mert különben Édesanya fogja megbánni."

A harmadik szemtanú a jelenleg is Fajszon lakó Debics Iván. Feleségével és hároméves kislányával utazik Pestre. A robbanás pillanatában a büfé környékén tartózkodik. A detonáció a lábai előtt nyit ásító mélységet. Az idős úr most erős szemüveget hord: a megnyíló szakadékból a kazánrobbanás gőze csap arcába és rongálja meg látását maradandóan. De még így is a szerencse kegyeltje, mert az orrfelöli roncsdarabban marad. Pusztavéletlenségből a hajótest egyik acélgerendája fölé állott, és életét ez mentette meg. A hasadék farfelőli oldalán tartózkodó Nánai Imre, Rácz Ferenc és Rácz Rózsa — mind falubéliek — a robbanás áldozatai lesznek. Mivel családja a rohamosan süllyedő farrészen van, a vízbe gázolva keresi hozzátartozóit. A hajóoszlopokba kapaszkodva találja meg őket. Ekkor még negyvenéves és jó úszó, ezért kislányát mentve, feleségével a dunántúli part felé tempóznak. Velük együtt ér partot Süli József, továbbá Gajdos Ferenc tanító.

Debics Iván a kalocsai tisztiorvos ápolójairól nem tud, az öt fő tehát a túlélők egy harmadik csoportja.

Az áldozatok számáról nincs megbízható adat. Az egyik túlélő a bajai hídnál kifeszített hálóról ír, mely a halottak továbbsodródását akadályozta volna meg. Közlése szerint a partra Baján stráfkocsikkal szállították a koporsókat. Úgy emlékszik, hogy akkoriban négyszáznál több halottról beszéltek az emberek. Debics Iván szerint a hajón 8-900 ember tartózkodott, és a halottak száma meghaladta a hatszázat. Az általam megkérdezett fajsziak mindegyike úgy tudja, hogy a faluban rengeteg halottat terítettek ki a szükség-hullaházban. Ide azonban az áldozatok kisebb hányada került, mert a tetemeiket nagyrészt a hajótest zárta magába.

Az eseményről a legilletékesebb orgánus, a Bács-Kiskun megyei Népújság egyetlen sora sem ír. Június utolsó hetében a publicisztika névtelen jeleseit az nyugtalanítja, hogy megyénk mindössze 38,5 %-ig teljesítette tojásbeadási kötelezettségét. Csalhatatlan népi ösztönük megóvják őket attól, hogy netán a rosszultáplált tyúkok csökkent biológiai aktivitásának ál-objektív indokát elfogadják. Már a következő számban lelepleződnek a valódi bűnösök: a kunszentmiklósi tanácsstagok, akik "nem járnak élen a tojásbegyűjtésben", és Kiss János kaskantyúikulák, aki "izgatott tojásbegyűjtés ellen".

A gyász torokszorító fojtogatását nem enyhítheti a legnemesebb veretű nekrológ sem. Természetes joga azonban az egyénnek, hogy ne eltaposott hernyóként, említtelenül múljon el. Elidegeníthetetlen joga egy nemzetnek, hogy részvétellel osztozzék polgártársai fájalmában. A Dömös tragédiájának elhallgatásakor ezen alapvető jogaitól fosztották meg az egyént és a nemzetet.

A katasztrófa rekonstruálásához igen kevés támpontom volt. A visszaemlékezéseiket rendelkezésemre bocsátók — akiknek ezúton is szeretnék köszönetet mondani — négy évtized múltán vállalkoztak a nehéz feladatra. Közismert tény, hogy ugyanazt az eseményt másképp rögzítik emlékeztükben a szemtanúk. Ezért nyilvánvaló, hogy a fenti leírás csak egy első közelítés. Köszönettel fogadja mind a szerkesztőbizottság, mind a szerző, ha bárki további adattal, kiegészítéssel, korrekcióval járul hozzá a tragikus esemény hiteles történetének kialakításához.

Dr. Dániel József

A KULLANCS

A tél elmúltával, az első kellemes melegítő napsugár hatására a természetet szerető ember elindul kirándulni. Elindul, elindulna, mert közben eszébe jut egy állat, és rögtön elmegy a kedve az egészsőtől. Ez az állat a kullancs. (1. ábra)

Nézzük meg közelebbről, mi is ez a probléma. Mi az igazság és mi a rémületet keltő mese ebben a kérdésben.

A kullancs az ízeltlábúak törzsébe, az atkákhoz tartozó állat. Több faj is tartozik ide, többnyire néhány milliméter nagyságúak. Hátukon kemény pajzs található. 4 pár lábuk van és csáprágójuk, aminek a végén apró visszahajló kitin horgocskák helyezkednek el. Ezért aránylag nehéz az állatot kiemelni a bőrből.

Gyakorlatilag minden erdős, bokros, aljnövényzetben gazdag területen, erdei legelőkön előfordulnak. Gyakran hallani azt a tévhitet, hogy a fákon lógnak és onnét vetik le magukat az áldozatukra. Ha ez igaz lenne, egy nagyszélű kalap sikeres védekezést jelentene. Sajnos, sokkal inkább a fűben, alacsony bokrokon élnek. Mivel az esetek többségében a levél fonákján helyezkednek el, nem láthatók. Ha egy ilyen levélen végighúzzuk a ruhánkat, abban a kullancs rögtön megkapaszkodik. Ez többnyire a kart vagy a lábat fedő ruha. Itt azonban nem marad meg, hanem vándorol, mégpedig szinte észrevétlenül. Az esetek többségében a térdhajlatban, a hónalj és lágyék tájékán, a végbélnyílás közelébe és a mell alá. Ezeken a helyeken kellemes meleg van és védettek is. Ezután befúrják magukat a bőr alá és megkezdik a vér szívását. Ezt szinte észrevétlenül teszik. Mivel többségük csak ritkán jut vérhez, sokat szív magába és így testének többszörösére is megnő. Bizony, sokszor hetekig vagy hónapokig is vár arra, hogy egy melegvérű élőlény tévedjen arra.

Természetesen attól, hogy vért szív, még nem lenne olyan veszélyes. A baj az, hogy az állatok néhány százaléka fertőzött a "kullancs-encephalitis" nevű súlyos betegség vírusával. Ennek a betegségnek két típusa van: az ún. keleti típus, ezt az Ixodes persulcatus nevű faj okozza

folytatás a 13. oldalról és a távolkelet élősködője. Ez a vírusféle-
ség még veszedelmesebb, mint a nálunk
ismertek. Egyes irodalmi adatok szerint
ezen vírus okozta agyvelőgyulladás halá-
lozási aránya 30 %-os is lehet. Nálunk és
tőlünk nyugatra az ún. nyugati típusú
megbetegedés fordul elő. A vírust az Ixo-
des ricinus nevű kullancs terjeszti. Ebben
az esetben is 2-3 %-os lehet a halálozási
arány. Nemcsak a kullancs, hanem a fer-
tőzött állatok nyers tejének fogyasztása
is terjesztheti a betegséget.

A betegség első tünetei a fertőzés után
7-12 nap alatt jelentkeznek és az influenza
tüneteivel kissé hasonlítanak: heves fejfá-
jás, hányás, végtagfájdalom, magas láz. 1-4
hét után a betegség második, most már még
súlyosabb fázisba lép. Az elszaporodott ví-
rusok megtámadhatják az agyvelőt, gyulla-
dást hoznak létre. Magas láz, görcsök,
izomtónus csökkenés, a pulzusszám csök-
kenése, súlyos fájdalmak, eszméletvesztés a
jelentkező tünetcsoport.

Miután a vírus ellen jelenleg hatásos
gyógyszer nincs, csak a megfelelő meg-
előzés segít! Ne a kirándulást hagyjuk
abba, hanem védekezzünk a kullancsok
illetve szúrásuk ellen.

Jól szolgálja a megelőzést a SZUKU
nevű kullancsriasztó kenőcs vagy spray.

Kirándulás után, esetleg közben, ha
lehet, vizsgáljuk át magunkat, és a fel-
fedezett állatot távolítsuk el. *Ennek
hosszú időn át az volt a megoldása,
hogy olyan anyaggal kellett az állat
bőrből kiálló potrohát bekenni, amelyik
elzárja a légzőnyílásokat. Csak közben
derült ki, hogy az állatot ért ilyen
"sokk-hatás" arra készíteti, hogy a szer-
vezetében lévő vírusokat a sebbe öklen-
dezze. Így nagy bajt okozunk, mert az
állat egyébként csak a bőrbekerülés
után 3-4 órával öklendezi fel a vála-
dékot, így addig nem fertőz.*

*Legjobb egy csipesszel — amilyen
melyen csak lehet — megfogni, és min-
den csavarás nélkül egyenest kihúzni.*

Biztos védekezés az oltás. Ez három
részről áll:

1. Először az alapoltás, ezt olyan gyor-
san kérjük, amint csak lehet, mert köze-
ledik a jó idő. Az orvosok vényre felírják,
és a gyógyszerárakban kapható.

2. A második oltást 2 hét - 1 hónappal
később, az első után kell adni. Ez már elég
jó védetséget ad, főleg a gyermekeknél.

3. A harmadik oltást egy év múlva

kapja az illető, a második oltás után. Ez
teljes védetséget biztosít.

Nem árt minden harmadik évben "fel-
frissítő" emlékeztető oltást adni. Gyer-
mekeknek egy éves kortól adható. Terhes
anyák is kaphatják, és az oltás a magzatra
is hat.

Hazánkban a Dunántúl nyugati része
és Budapest környéke erősen fertőzött
terület. Az Alföldön a kullancs számára
kedvezőtlenebbek a viszonyok, így a fer-
tőzés is ritkább.

R.A.

ELMARADT BAJÁN

A SZERBPRAVOSZLÁV MIKLÓSNAPI BÚCSÚ

A bajai szerbpravoszláv egyházközség
nagytemploma "Szent Miklós" tisztele-
tére lett felszentelve. A Tánacsics (Hay-
nald) utcában álló templom e helyen
immár a harmadik. A török alóli felsza-
badító háborúk befejezése utáni első
bácskai egyházi összeírás szerint (1702)
itt már templom volt. Ez többször meg-
sérült, végül megsemmisült a Rákóczi
szabadságmozgalmak (1703 — 1711)
alatt. Helyére (kisebb méretű) új temp-
lom épült, melyet 1715-ben Gligorije
bácsi püspök szentelt fel, ugyancsak
Szt.Miklós tiszteletére. E templom — a
későbbiekben — a hívők számára kicsi-
nek bizonyult, ezért aztán az 1775-77-es
években új, nagyobb templom épült, ba-
rokk stílusban, melyet 1779. augusztus

13-án szentelt fel Arsenije Radivojevity
bácsi püspök. (Ez a mai templom) — Az
Országos Műemléki Felügyelőség az
1970-es években felújította a nagykiter-
jedésű templomkert kovácsoltvas keríté-
sét. Majd következett az ikonosztáz, va-
lamint a templom belső- és külsejének
restaurálása. A munkálatok 1979-ben
fejeződtek be. Azóta a templomban
évente többször van szentmise.

1991-ben a Bács megyei Nemzetiségi
Kisebbségi Kuratórium 400.000 forint
és az Országos Műemléki Felügyelőség 2
millió forint anyagi támogatásával meg-
kezdődött a tetőszerkezet teljes felújítá-
sa. A munkálatok miatt ez évben misét
a templomban nem tarthattunk, s így
emiatt maradt el a templom védőszent-
jének (crkvenoszlava) Szent Miklósnak
(Szveti Nikola) a május 22.-i (régii naptár
szerint máj. 9.-i) megünneplése is.

Szent Miklós, mint a szegények istáp-
lója és nagylelkű anyagi támogatója tűnt
ki (szromasnimá hranitelj itd.). Meghalt
343. december 19-én (régii naptár szerint
dec. 6-án). A római katolikus egyház e
napon ünnepli a "Szentet", míg a szerbp-
ravoszláv hívőknél e napon azoknál a
házaknál van "ünneplés" (szvecsar), ame-
lyiknek "védnöke" a Szent. (Ez a nap
népiesen: "Téli Mikulás" napja) A szel-
dzsuk-törökök egymás után foglalták el

a kisázsiai városokat, menteni kellett
onnan a szentek és vértanúk holttesteit
a meggyalázástól. Így Szent Miklós tete-
mét hajón áthozták Itáliába és Bári-ban
helyezték végleges nyugalomba 1096.
május 22-én. (Ez a nap népiesen "Nyári
Mikulás" napja)

A szerbpravoszláv egyház — miként
a többi óhitű egyház is — a szentnek
vagy vértanúnak azon a napon ünnepli
emlékét, amikor végső nyughelyére he-
lyezték. Így Szt.Miklósnak is minden év
május 22-én van azon helyeken temp-
lombúcsúja, ahol a templom az ő tiszte-
letére van elnevezve (Prenoszt mostiju
szvetog Nikole = hamvak átvitelének és
eltemetésének napja).

A bajai szerbpravoszláv egyházköz-
ségnek ez igen nagy ünnepe és ez az
1930-as évekig világi külsőségekben
(templom körül és a Haynald utcában
felállított búcsúsok, vásárosok sátrai,
víg kólózás a templomkertben mise
után) is megnyilvánult. A 70-es 80-as
években e napon ünneplési mise (szvetgo-
na liturgiája) volt minden évben, noha a
délutáni litánia és ahhoz kapcsolódó
kalácsszentelés és kalács- és kolyivo-
osztás a hívek részére már régen szin-
tén elmaradt.

Dr.Lovas György

EGY CSALÁDI VÁLLALKOZÁS TÖRTÉNETE

IV. rész

A kibontakozás

A Békei házaspár alkotó élete az üzlet megnyitásával kezdődött. Már az előkészületek is óriási erőfeszítést követeltek, a valódi küzdelem azonban csak ezután kezdődött.

Sándor kereskedelmi érzeke, vállalkozásra kész szabad szelleme felesége tulajdonságaival együtt gyorsan mozgósítható hatékony tőkének bizonyult.

A valódi piacon szigorú törvényekkel és nagyon kemény ellenfelekkel találkoztak. Lázárék és Majtinszkiék már korábban megbecsülést és jó nevet vívtak ki maguknak. Velük szemben kellett megállni a helyüket.

Vevőkörük gyorsan bővült, mert udvariasak és pontosak voltak, a megrendeléseket rövid idő alatt teljesítették és jó minőségű munkát adtak. Margit szolgálta ki a vevőket, Sándor pedig a műhelyben a szemüvegeket készítette. A vidékiek szemüvegeit soron kívül csinálták meg, de a helybelieknek sem kellett soká várakozniok, mert a műhelyben zárás után is dolgoztak.

Az 1930-as években az olcsó és egyszerű szerkezetű box-fényképezőgépek megjelenésével gyorsan fellendült az amatőr-fényképezés. Ebben is nagyszerű üzleti lehetőség rejlett. Tervbe vették a fotóműhely kialakítását is. Erre az adott lehetőséget, hogy a háztulajdonos a célra bérbeadta háza padlásterének az üzlet feletti részét. Itt rendezték be a deszkafalakkal határolt fotólabort. Feljáratot a mennyezetbe vágtak. Vezetését Ferró Józsefre bízta, akivel korábban Lázárnál dolgoztak együtt. A növekvő forgalom miatt eladónak felveszik Király Rózsit is.

A város természeti adottságai: a Duna,

az ártéri ligetes erdők, a bennük kanyargó romantikus Duna-ágak, a Szt.István térig nyújtózkodó Sugovica selymes fővénye, az evezős klubok és csónakházai, a part tenispályái, strandjai, köztük az ország egyetlen ingyenstrandjával, a pihenni és üdülni vágyó emberek százait vonzotta.

Ebben a szép környezetben a fogékony lelket a megörökítésre érdemes szépségek, a kirándulás, a fürdőzés múló élményei nap mint nap megérintették. Az amatőr-fotózás olyan eszközt adott az emberek kezébe, amelynek segítségével életüknek ezek az emlékezetes pillanatai megörökíthetőkké váltak.

A fényképezés amatőrjei megszállottan lelkes emberek voltak. Az olcsó gépek révén nemcsak a városban, de a falvakban is gyorsan terjedt a fényképezés. Akiknek tehetségéhez szépérzék is párosult, azok váltak igazi amatőrökké.

Néhány név az 1930-as évek amatőrjei közül: Bajza Lajos, Bódi Mihály, Cserba György, Görbe Ferenc, Görbe Gyula, Halász Rudolf, Kopp Nándor, Kósa Imre, Majorcsics József, Nagy András, Póty Nándor, Pump József, Schnetzer László, Somogyi Elemér, Somogyi Pál, Szelepcsényi József, Szöges János.

Különös öröm számunkra, hogy Görbe Gyula nyugdíjas gyógyszerész megosztotta velünk fiatalkori élményeit:

"A fényképezésbe négy évvel idősebb bátyám, Feri vezetett be, aki már akkor jó fotósnek számított. Első gépünk egy állványos, faszerkezetű műtermi fényképezőgép volt, melyet fotográfus nagybátyánktól — Szász Károlytól — kaptunk. Ez a készülék három személy együttműködését igényelte, ha a szabadban akartunk fényképezni. Mindig nagy csödület támadt körülöttünk, amikor a város kirándulóhelyein fekete kendővel a fejünkön hajoltunk a gép mögé. Bizony hosszú időbe tellett, amíg kimondhattuk:

— Most röpi a kismadár! —

Feri nemcsak szemlélte az embereket és a természetet, hanem az állandóan változóban, mulékonyban meglátta a szépet, és gépével meg is "állította" azt.

Nagy lelkesedéssel kezdtem én is fényképezni. Bódi Miska gyógyszerész

társamnak és barátomnak Rolleyflex gépe volt és engem is arra akart rábeszélteni. Békei úr többféle gépet mutatott, amelyek közül nekem a Rolleycord tetszett meg. Ma is őrzöm e számomra nagyon kedves gépet, amelyet meg is mutatok. Szívesen fényképeztük a vizek világát, a Móric Duna-ág fölé sátrát borító ártéri erdőt, a családi és baráti együttlétek örömteli és a társadalmi ünnepek és megmozdulások kivételes pillanatait. Békei úr segítette a fotósokat. Képeik közül — beleegyezésükkel — kiválasztotta a szívet, lelket gyönyörködtetőket, ezekből nagyításokat készített és az alkotó nevét is feltüntetve "A hónap legszebb képei" címmel kirakatában helyezte el. Büszke örömmel mutattuk meg családunk tagjainak, barátainknak a kirakat-kiállításokon szereplő képeinket, amelyeket beszédük után ingyen kaptunk meg. Emlékszem, ha valaki tíz tekercs filmet vásárolt, ingyen kapott hozzá egy boxgépet, de öt-hat film ellenében is kiadta."

Megszólaltattuk ifjú Görbe Ferencet is a Duna Fotóklub titkárát:

"Amikor édesapám még fiatal volt, nem működött klub a városban. Kiállításra sem küldték képeiket, pedig voltak közöttük, amelyek az országos kiállításokon is megállták volna a helyüket. Egymás fejlődését úgy segítették, hogy alkalmanként összejöttek, jónak ítélt képeiket megmutatták egymásnak és azokat közösen értékelték. Később a mércét magasabbra állítva — azonos témát tűztek ki maguknak és az erről készült képeik elbírálására pártatlan bíráló bizottságot kértek meg. Édesapám arra volt a legbüszkébb, hogy képeivel ezeken a versenyeken többször is kiérdemelte az első helyet."

Az 1930-as évek második felében a magyar gazdaság is kezdett kilábalni a nehéz válságból. Ez a kereskedelmi életet is megpezsdítette. Az üzleti forgalom tovább növekedett, ezért felveszik Udvari Károly fényképész segédet, Margit testvéröccsét — Szternagy Antalt — fényképész tanulóknak és Hohner Katalint eladónak.

folytatás a 15. oldalról

Tóni meséli:

“Sógorom kemény ember volt. Munkatársait nagy gonddal választotta ki. Nem volt elég a szakértelem, aki nem mutatott munkakészséget, azzal egy napig sem dolgozott együtt. A családba tartoztam, de az üzletben megkövetelte, hogy Békei úrnak vagy főnök úrnak szólítsam. A fotósok a kidolgozásra szánt filmjeiket zárás után és nyitás előtt is "beadhatták". Az üzletet az ajtó előtt vasrács is védte, közéjük nagy kartondobozt helyeztünk, ahová névvel ellátott filmjeiket a vasrácson keresztül bedobhatták. A dobozt sohasem rongálták meg. Barátaimtól hazatérve az esti órákban már jelezhettem, hogy tele a doboz, másnap korábban kell kezdenem a munkát. Az előhívás ugyanis az én feladatom volt. Ha vevőink úgy kívánták, az elkészült képeket házhoz is szállítottam. Nem kellett azonnal fizetniök, mert folyószámlájuk volt.

A falusi fotósok között volt olyan, aki az előhívott filmekről maga másolta a képeket. Egy bátmonostori — a névre sajnos nem emlékszem — olyan vermet ásott magának a kertben, mint a marharépának szoktak. Belebújt, magára húzta a sötétítőnek használt ólajtót, a filmet és a másolópapírt egymásra helyezte és két üveglap közé szorítva a petróleumlámpa fénye elé tartotta. Így világította át, hogy képet kapjon.”

Sándor nem lehetett volna teljes értékű ember, ha életét csak az üzlet, a vevők szolgálata tölti ki, ha lelke nem lett volna nyitott a kultúra, a zene világa számára

is. Aktívan részt vett a Liszt Ferenc Kör munkájában.

Sándor — mint hegedűs — tagja volt a városi zenekarnak. Egy alkalommal olyan művet választottak betanulásra, amelyben a fagottnak fontos szerepe volt. Sem a zenakari tagok között, sem a városban nem találtak fagottost, de hangszer sem. Lovas Andornak — a belvárosi templom kántorának — eszébe jutott, hogy a templom régi hangszerei között fagott is van, de valami hibája miatt nem használható. — Ha valaki meg tudná javítani... — Ha valaki játszani tudna rajta... — záporoztak a közbeszólások, végülis nem hiába, mert Sándor vállalkozott a javításra, sőt arra is, hogy a szólamot betanulja. Karmesterük — Szántó Jenő — aki később a Magyar Operaház hegedűse lett, szerzett egy fagott-iskolát.

Sándor a megjavított hangszerrel megkezdhette a tanulást. A hangja — hozzáértő kezében — bársonyos és magvas, finom hangárnyalatok kifejezésére is alkalmas. A kezdőt és annak családját — a kényszerű hallgatókat — azonban a gyakorlás csak fárasztja. Hogy a családot ettől megkímélje, esténként a ház végén levő papucsos műhelyben gyakorolt.

A művet a hangversenyen nagy sikerrel játszották. Emlékszem rövid, vaskos ujjaira, amelyekkel kiválóan hegedült, játszott zongorán és harmonikán, ura lett a fagott 24 billentyűjének is. A háború után még csellózni is megtanult. Ugyanezekkel az ujjakkal helyezte el menetükbe a szemüvegkereteket összefogó apró és fényképezőgép szerkezetének még ennél is apróbb alkatrészeit.

— Bizony nehéz munka ezeknek a "mázszás" csavaroknak a menetbe helyezése és becsavarása — mondogatta tréfásan, amikor karcsúbb ujjainkkal kezdetben többszörösen is kudarcot vallottunk a gyermekjátéknak látszó műveletben.

A városban élénk volt a kulturális élet. Rendszeresen próbál és hangversenyeket ad a zenakar. A nagy egyházi ünnepek miséin a templomi kórust zenekar kíséri. Gyakran felhangzik Ozorai Jánosné Polyak Matild bensőséges előadásában az Ave Maria. A klasszikus házimuzsikálást is sokan kedvelik. Jó barátok között vonósnégyesek szerveződnek, a Békei családban is gyakran megszólalnak hangjai. Az amatőr színjátszók népszerű és kedvelt operett előadásait is zenekar kíséri. Sándor ezek munkájában hegedűjével vesz részt, de ha kell, brácsázik is. A kulturális életben való részvétel sok barátot szerzett a Békei házaspárnak. Sokan bejártak az üzletbe egy kis beszélgetés kedvéért is. Sok kedves embert örzünk emlékezetünkben. Ezek közül megemlítenék néhányat:

Bánki Lajos, Böröcz Jenő, Elek Jenő, Éber Sándor, ifj.Éber Sándor, Fiedler József, dr.Fülöp István, Géczy Imre, Kara Jenő, Király Sándor, Lovas Andor, Magyar István, dr.Mamuzsics Antal, Paál Lajos, Polgár Henrik, Schmidt Tibor, Szilas (Schmidt) Károly, Szeremlei Lőrinc, dr.Tézsla József, Tihanyi János, Torda János, Török Bonifác, Vizsmeg Rozália, Wagenblatt Frigyes.

Gergely József
(folytatás a köv. számban)

Fotó: id. Görbe Ferenc

RÉGI MESTERSÉGEK

A fésűs

Hajdan a virágzó mesterségek közé tartozott a fésűkészítés, hisz terméke nem csak egyszerű használati eszköz, de egyben divatcikk is volt. Bár az országban csak 14 fésűscéhrol tudunk, 1817-ben Baján is megalakult szervezetük, 1840-ben pedig nyolc mestert írtak össze. Az utolsó Staucher Ferenc volt, szerszámait a múzeum őrzi, munkájáról özvegye így mesélt:

A fésűk szaruból készültek. Az alapanyagot, a marhaszarvat bajai, mohácsi és pécsi bőrgyárakból szerezte be. Legjobb a magyar marha hatalmas szarva volt. Levágta hegyét, a belső csontot kivette, aztán tiszta vízben, nagy bográcsban főzte egy óra hosszat, akkor egyenként kiemelte, szabad tűz felett még melegítette, s ha már eléggé megpuhult, hosszában sniccerrel felvágta, nagy fogókkal széthajlította, satuval egyenesítette, majd hideg vízbe dobta.

Egyik nap sűrűfésűt, másnap bontót vagy más formát készített. Karton minta alapján sniccerrel durván kivágta, aztán baltával levékonyította, egy késsel finomította, majd *handfeil*-lel finomította. Az így előkészített szarulemezekbe kellett a fogakat bevágni. Eredetileg erre a kétélű kis fűrész szolgált, bizony unalmas munka lehetett minden egyes fogat kifűrészelni.

Mesterünk 1912-ben vásárolt egy svájci gyártmányú gépet, melyen lábbal kellett hajtani egy körfűrész. A nagyszerű az volt benne, hogy a beállítás szerinti mélységig fűrészelt, és a befogott fésű a kívánt fogszélességnél ugrott tovább. Ezzel viszonylag gyors és precíz munkát lehetett végezni. Ezzel még nem volt kész, mert a fogakat még vékonyítani, hegyezni, finomítani kellett. A fogtávolságnak megfelelően a fűrészlapok vastagsága is különböző volt.

Az ún. svábfésű felső részén ovális kivágás volt, ezt egy vésővel vágta ki, míg a hullámos szélüket lombfűrészszel. A kontyfésűkbe — a szarut melegítve — díszítést nyomott: beletette a *valcniba*, satuba fogta, a minta belenyomódott.

A fésűknek sok változata volt, a közönségesebbek a ritka, hosszúfogú *paraszt bontófésű*, a vékony hosszú *frizír fésű*, amit a fodrászok is használtak, aztán a

falcni, melynek egyik oldala ritka, a másik sűrű fogú, a *porfésűnek* mindkét oldalán sűrű fogak vannak, és a vaskos *lófésű* vagy *sörényfésű*. Ezek a tulajdonképpen fésülködésre szolgáltak. Voltak viszont a kontyfésűk, melyek a haj megtartására valók, tehát már díszek is, ezek nagyon különbözőek lehettek.

A minták között hétféle volt, az egyik Bátmonostor, Nagybaracska, Hercegszántó lakóinak kellett, a másik Baja, Bokod, Bácsalmás magyar és bunyevác nőit díszítette, más kellett a szabadkaiaknak, aztán a kalocsaiaknak és kecelieknek, megint más a nagybecskerekieknek. Külön forma kellett Kiskőrösre, és más a vaskúti, bokodi, hajósi sváboknak. Ez utóbbit még világosítani is kellett. A lemezt faszén felett melegítették, zsírozták, ettől fehéredett. Ezt hívták vaskúti fésűnek is. Volt még őrszállási, kunbajai, csávolyi és szentistváni fésű is, de ezek mintái már elkallódtak.

A mester aszerint, hogy melyik vásárra készült, a vidék ízlésének megfelelő formákat készített.

A fésű mellett hajtűket, csatokat is készített. Cukrászoknak kanalakat csinált, a meleg lemezt kanálon hajlította meg.

Ha a sok munka mellett — hisz ebből a vázlatos leírásból is kitűnik, hogy egy-egy fésű elkészítése sok munkafolyamatból állt — még művészkedni is támadt kedve, díszkosarat is készített, amit lombfűrészszel vágott ki.

Mint oly sok más mesterségnek, a fésűsségnek is véget vetett a modern idő. Előbb a bakelit, majd a műanyag fésűk dömpingje támasztott konkurenciát. Ezt a harcot még jóideig állta a szakma, hisz a szép és erős, tartós szarufésűvel, mely ráadásul a helyi ízlés szerint készült, nem vehette fel a versenyt a gyári áru. Az igazi kegyelemdőfést az állattenyésztésben bekövetkezett változás okozta: egyre kevesebb lett a hatalmas szarvú magyar marha, a svejcer kicsi szarva nem igazán alkalmas a fésűkészítésre. Nem csoda, ha így sóhajtott fel az öreg fésűs: "Csodálja, hogy haldoklik a szakma? Hiszen már szarvunk sincs!"

BAJAI KÖNYVEK

A Duna puhatestűi a Fekete Erdőtől a Fekete-tengerig

Ez a németnyelvű könyvecske valószínűleg csak egy szűk réteg (biológusok, vízminőséggel foglalkozók, természetbarátok, gyűjtők) érdeklődését fogja kiváltani, mégis ismertetjük, mert több helyi vonatkozása van. Richnovszky Andor személyében bajai szerzőt is köszönhetünk, és elsősorban az ő munkásságának köszönhető, hogy ez a monográfia a teljesség igényével mutathatja be a Duna bajai mederszakaszának és több mellékágának csiga- és kagylófaunáját.

A könyv bevezető fejezete áttekintést ad a térség történetéről és kultúrájáról. A természetrajzi fejezetek röviden ismertetik a Duna vízrajzát és vízminőségét, a táj éghajlatát és a folyót ért antropogén hatásokat.

A fő fejezet a rendszertani rész, amely 91 csiga- és kagylófaj gyűjtőhelyeinek a 7 dunai országra kiterjedő részletes felsorolását foglalja magába. Ezt a rövid módszertani utalás és szakirodalmi jegyzék egészíti ki. Az ismertetésből az is kiderül, hogy a felsorolt fajokból Baja környékén 70 faj megtalálható, hogy a Duna leggyakoribb csigája a kavics-csiga (vagy más néven gyöngy csiga), leggyakoribb kagylója pedig változatlanul a vándorkagyló.

Megjegyezzük még, hogy az ízléses könyvborító grafikáját is bajai művész, Szalontai György készítette.

(C. Frank, J. Jungbluth, A. Richnovszky: *Die Mollusken der Donau vom Schwarzwald bis zum Schwarzen Meer.*)

ÚJVÁROSI NAPOK

az Ortutay Általános Művelődési Központban
Június

- 4-én (kedden) 16 órakor TIBET FÉNYKÉPEKEN c. kiállítás megnyitója
megnyitja: Kínai Követség első titkára
helye: iskolagaléria
- 10-én (hétfőn) 10 órakor A szekszárdi HOLLÓ EGYÜTTES zenés gyermekműsora
Helye: sportcsarnok
14 órakor SPORTDÉLUTÁN
(labdarúgás, asztalitenisz, sakk, kosárlabda)
helye: sportcsarnok, udvar
- 11-én (kedden) 10 órakor HÁZI KI MIT TUD?
(éneklés, színjáték, báb, zene stb. műfajban)
helye: sportcsarnok
14 órakor TANÁR—DIÁK
FOCI- ÉS KOSÁRLABDA MÉRKÖZÉSEK
helye: sportcsarnok
17 órakor TINI DISCO
helye: videoterem
- 12-én (szerdán) 10 órakor KI TUD TÖBBET A BAJAI HONPOLGÁRBÓL?
(városismereti vetélkedő) 5 fős csapatok versenyeznek.
zsűri: a Bajai Honpolgár szerk. biz.tagjai.
helye: sportcsarnok
14 órakor SPORTCSARNOK
(labdarúgás, asztalitenisz, sakk, kosárlabda)
helye: sportcsarnok
- 13-án (csütörtök) 10 órakor KOMPLEX JÁTSZÓHÁZ
(játékkészítés, fele sem igaz vetélkedő, táncszínház)
közreműködik a Pénzes együttes
helye: aula, udvar, könyvtár
19 órakor BAJAI AMATŐR ROCK EGYÜTTES
KONCERTJE
fellépnek: Rádzsa, Második szerelem, M'Brio
helye: sportcsarnok, belépő: 50 Ft
- ÁLLANDÓ PROGRAMOK A HÉT VALAMENNYI NAPJÁN:
videofilm-vetítés, számítástechnikai játékok

Kedves Asszonyom, Tisztelt Uram!

Az új jogszabályok értelmében — kötött áron — minden gépjármű biztonsága megkívánja a kötelező felelősségbiztosítást.

A PROVIDENCIA Osztrák-Magyar Biztosító Rt. szeretné megkímélni Önt az utánjárástól. Ezért a postai kézbesítők és a PROVIDENCIA üzletkötői a lakásán keresik fel Önt, de természetesen rendelkezésére áll az ország 3200 postahivatala is.

Ha minket választ — a napi postával megérkezik a kötelező biztonság: a PROVIDENCIA.

Viszontlátásra
PROVIDENCIA Osztrák-Magyar Biztosító Rt.
Bajai Kirendeltsége
Árpád tér 5. II.emelet, telefon: 23-344

REFLEXIÓ EGY VALLOMÁSHOZ

Azt írta Bánáti Tibor a "Bajai Honpolgár"-ban, hogy "MERJÜNK LOKÁPATRIÓTÁK LENNI".

Mert még a túltengő lokálpatriotizmust is kívánatosabbnak tartja, mint ennek hiányát. Vajon dr.Regős János nyugdíjas főállatorvos, bajai lakos és fia, Regős Róbert világhírű zongoraművész (Münchenben a Fach Akadémia katedróján) hogyan viszonyulnak a kérdéshez...?

Én, dr.Regős János, a bajai III. Bélában érettségiztem. A gimnázium önképzőkörében nagy szerepet játszottam, az iskola szimfonikus zenekarában első hegedűs voltam. Az ugyancsak gimnazistákból álló, nagylétszámú és igen népszerű cigányzenekarban primás, az énekkar és a színjátszócsoporthoz pedig egyik legnagyobb támogatója és irányítója voltam. Sok év után visszatértem eredeti "támaszpontomra", a szeretett Baja városba nyugállományba. De megmaradt az "ösi jelző" házamban, hogy a muzsika mindenekelőtt.

Fiam, Regős Róbert zongoraművész, a család egyetlen fiú tagja bajai és kalocsai indítatású. Baján Recska Ilonánál, a kiváló zongoratanárnál, Kalocsán Gidófalvi Ilona, volt Bartók-tanítvány és zongoraművész útján, itthoni és külföldi tanulmányok után európai rangú és kitekintésű zongoraművésszé fejlődött. Az utóbbi négy év alatt idehaza is gyakran koncertezik. Legutóbb a Tavasz Fesztivál kecskeméti műsorát zárta zongorahangversenyével igen nagy sikerrel. A kecskeméti helyi TV interjút is készítette vele, amelyet azután Kecskeméten sugároztak.

A KÉT REGŐS Baja városához sok gyökérszállal fűződik. Itt élünk, szeretve a várost és minden múltbeli emléket. Regős Róbert jelenleg a bajai komolyzenei mozgalom fejlesztése érdekében szervezett Pro Musica Egyesület tiszteletbeli elnöke lett, mivel rendezvényein koncerteket adott.

Nagyon egyetértünk Bánáti Tibor igaz és szép gondolatával, hogy szinte kötelező bajai lokálpatriótának lenni, hiszen éberem él bennünk sok szép régi emlék, és a bizakodó jövő.

Platon szerint minden embert egy nagy démon tart hatalmában. A két Regőt a zene démonja, időnként a jó bajai zene démonja is.

Regős János

TARI ISTVÁN

HAZAÁRULÁS

A templomok — így korunk templomai, az áruházak előtt is — rendszerint elerőtlenedek, mire észbe kapnék, már sodor befelé a tömeg.

Ez történt velem a napokban is: az egyik látványos külsejű áruház önkiszolgálójának polcai között találtam magam. Vásárlói szándék nélkül kallódtam, vékony csontú kosaramat a hangszórókból szitáló, gondúzó zene ritmusára lóbázva.

A kézi kávédarálók látványa mosolyt indított el bennem. Egy vérszegény mosolyt: abszurd színházban éreztem magam. *Kávéhiány estén kávédarálót kínálni* — ez hosszú ideig csak az abszurd drámák kiváltsága lehetett. Elhagyta tehát elefántesonttornyát a modern művészet. Egyik napról a másikra, a nosztalgia-hullám szirupjával leöntve ugyan, de az életben is polgárjogot nyert mindaz, ami eleddig jobbára művészi badarságnak számított — sandítottam az elszaporodott viharlámpákra és gyertyahalmokra, melyeken túl a fehérköpenyes személyzet csivített és közülük az egyik, mintha tetten szeretett volna érní, sietős léptekkel indult felém.

— Ez meg micsoda? — támadtam rá eltérítő hadmozdulattal, a kezem ügyében

lévő, műanyag fóliába csomagolt édességbe fogódzkodva, magasba lendítve azt.

— Krumplicukor — viharzott el mellette.

— Krumplicukor — bontottam ki otthon váratlan vendégemet, azokra a kis, zsúfolt boltokra gondolva, melyekben évszakoktól, napszakoktól függetlenül, állandóan égtek a csupasz villanykörtek, mintha csak a rájuk rakódott por meg légszár izzása szolgáltatna volna a gyér fényt. Azokban a csöppnyi boltokban: talpunk fekete lett az olajos padlótól, várakozás közben lábunk szárán is gyűlt a maszat, az elkapart szűnyogcsipésekben.

Azokban a boltokban az ostorszíjak kötegén, a kocsikenőcsön kívül, a krumplicukor termésköve volt a legszilárdabb pont.

A krumplicukor nekünk a boldogság volt.

A krumplicukor meg a törmelékcukor, mely színes üvegeként, egy katasztrófa íz-zé-porrá tört színes üvegeként csillogott, melyet inkább a színe miatt szerettünk.

Kapafogaink mély nyomokat vájtak a krumplicukorba, azokat a nyomokat vizsgálgatva, azokba a nyomokba feledkezve fogyott el ujjaink közül a boldogság.

A krumplicukor — bontottam ki otthon, egyforma szeletekre tagolt, a csokoládé formáját utánzó, váratlan vendégemet, fordítottam ki előkelő műanyag páncéljából. A gyógyszereket csomagolják így — vettem számba egy szeletet, mintha olyan tablettára bukkantam volna, mely mindent gyógyít, beleértve a civilizációs nyavalyákat is. Lányaim érdeklődéssel követték a fejleményeket. — Jó? — nyújtották marcokskájukat. — Krumplicukor — mondtam fontoskodva. Álmélkodva veték szájukban, idegenül rágsálták, még idegenebbül prüszköltek tőle.

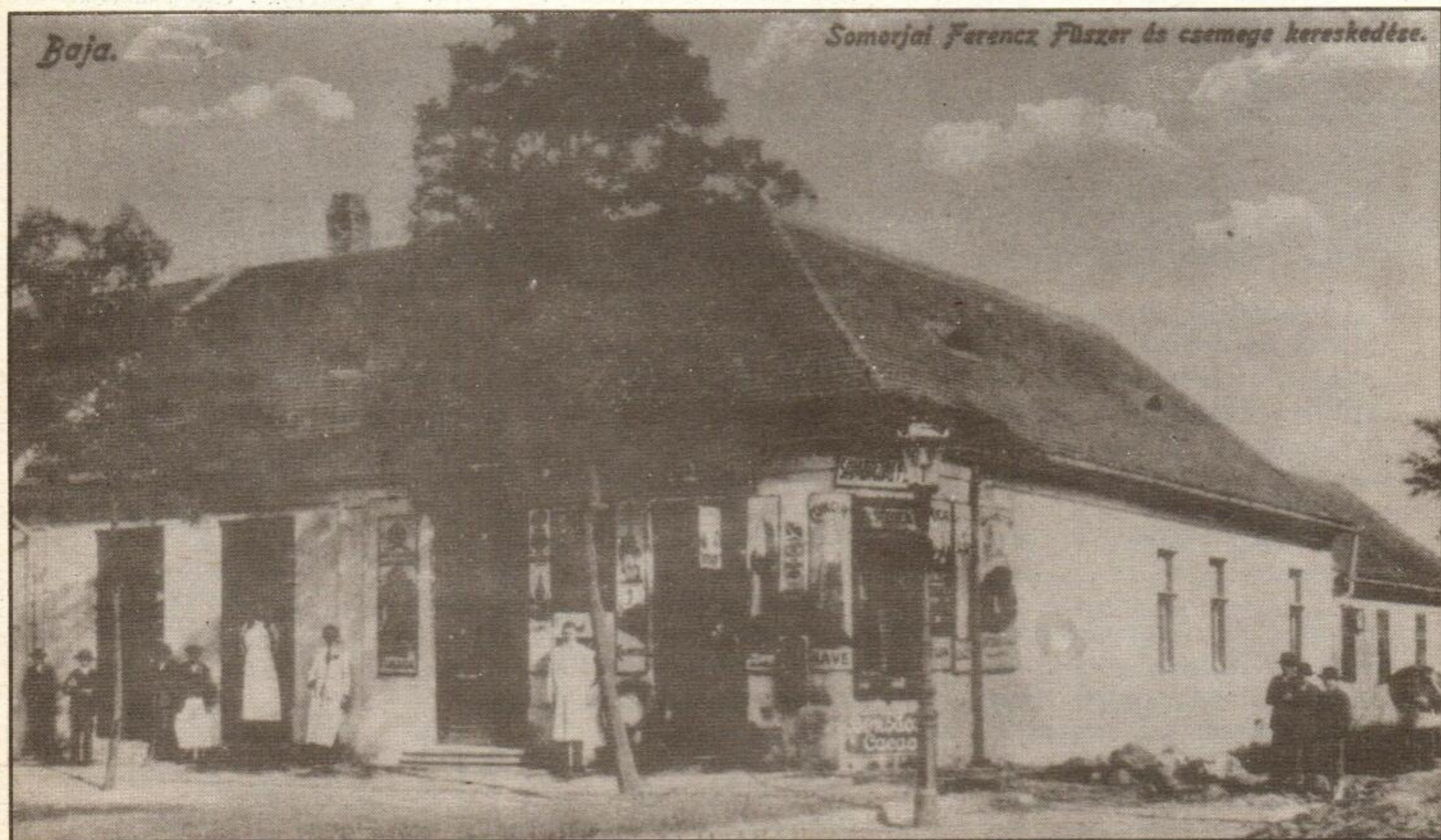
— Ez rossz cukor — köpködték ki végül.

— Nem különös — nyeltem le kiábrándultan. — Valóban nem különös — néztem a fintorgó gyerekeket. Aztán sietve és nyugtalanul kólát bontottam fel nekik.

A kóla ízével nyomtam el a krumplicukor ízét és úgy éreztem, mintha hazaárulást követtem volna el.

Utólag hiába szépítem a dolgot, hiába kenek mindent a higiénikus csomagolásra. A krumplicukor íze azokhoz az ízekhez tartozik, melyek a hazát jelentik számomra. És én — görcsös igyekezetem ellenére — elárultam a hazámat.

— Máskor ne hozz ilyen cukrot! — szóltak rám a gyerekeim.

Somorjai Ferenc fűszer- és csemegékereskedése. A kép egy századfordulós képes levelezőlapról készült.

Kérjük kedves olvasóinkat, segítsenek abban, hogy azonosíthassuk a bolt helyét. Írjanak!

A BAJAI GYERMEK ÉS IFJÚSÁGI HÁZ NYÁRI PROGRAMJAVASLATA GYEREKEKNEK ÉS FIATALOKNAK

Az intézmény bajai és környező települések gyerekeinek és fiataljainak nyárra is tartalmas szabadidős programot kínál.

Speciális érdeklődésű általános- és középiskolások részére szervezzük nyári táborainkat.

- Angol nyelvi tábor (június 19-28-ig) és német nyelvi tábor (június 20-30-ig) olyan gyereket, fiatalokat vár, akik legalább egy éve már foglalkoznak az adott nyelvel. A tábor valamennyi programja az adott nyelven folyik.
- Vad- és madárvédelmi tábor (július 8-14-ig) Újmohácson kerül megrendezésre, Kalocsa Béla vezetésével a résztvevők a korábbi évek megfigyeléseit folytatják.
- A természetvédelmi tábor .7-10 éves korig szervezzük (július 24-30-ig) Ósükkösdön
- A sportot kedvelőknek (július 8-14-ig) asztalitenisz tábor, (augusztus 5-11-ig) általános sporttábor, (augusztus 12-16-ig) RAMBO tábor szervezzük.
- A képzőművészeti tábor (június 30-tól július 7-ig), a kézműves tábor (július 1-6-ig) kerül megrendezésre.
- A német és horváth-szerb helytörténeti tábor (július 22-27) között kerül megrendezésre.

A táborokat 20 fős létszámmal indítjuk. Naponta 8-18 óráig foglalkozunk a gyerekekkel, a táborok szakmai programján túl túrát, múzeumi sétát, sétahajózást szervezzük.

A táborokra 1991 május 31-ig lehet jelentkezni.

Részletes felvilágosítást a 25-242-es telefonon tudunk adni.

A BAJAI HONPOLGÁR
A KÖZELJÖVŐBEN
ALAPÍTVÁNYI FORMÁBAN
FOG MŰKÖDNI.
KÉRJÜK OLVASÓINKAT,
HOGY
SEGÍTSENEK MEGKERESNI
AZOKAT A
MAGÁNSZEMÉLYEKET,
INTÉZMÉNYEKET,
VÁLLALATOKAT,
AKIK TÁMOGATNI TUDNÁK
A LAP FENNMARADÁSÁÉRT
MUNKÁLKODÓ ALAPÍTVÁNYT.

POSTACÍM:
GYULAVÁRI JÓZSEF,
6500 BAJA, VARSA UTCA 10.

BAJAI HONPOLGÁR

Független város- és környezetvédő lap
Megjelenik minden hónap első napján

Felelős szerkesztő: GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság vezetője:
Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Kalocsa Béla
Dr. Lovas György
Nemes Gábor
Dr. Richnovszky Andor
Dr. Solymos Ede
Schmidt Antal

Kiadja az Ortutay ÁMK.
és a BAJATON Kft.

Postacím: Baja, Pf. 345

Felelős kiadó: Csiba Gyula

Szedés és formaképzés: TÓNUS DTP
Nyomtatás: BAJAPRESS Kft.